

AZƏRAVTOYOL ASC

Azərbaycan: Gəncə-Qazax-Gürcüstan səhəddi avtomobil yolunun (M2) genişləndirilməsi

KÖÇÜRÜLMƏ FƏALİYYƏT PLANI

Noyabr 2016

Mündəricat

QISALTMALAR	4
1. GİRİŞ	1
2. KFP-IN ƏHATƏ DAIRƏSİ	1
3. LAYİHƏNİN TƏSVİRİ	2
4. LAYİHƏNİN TORPAQ ALMA TƏLƏBLƏRİ VƏ TƏSİRLƏRİ	3
4.1 TORPAQ ALMA TƏLƏBLƏRİ	3
4.2 TORPAQ ALMA TƏSİRLƏRİ	3
4.2.1 TORPAQ ALMA TƏSİRLƏRİNDƏN YAN KEÇMƏK	3
4.2.2 TİKİNTİYƏ QƏDƏR TORPAQ ALMA TƏSİRLƏRİ	4
4.2.3 TİKİNTİ ZAMANI TORPAQ ALMA TƏSİRLƏRİ	6
5. TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSLƏR VƏ ƏMLAKLAR	6
5.1 SOSIAL-IQTISADI MƏLUMATLARIN TOPLANMASI	6
5.1.1 SIYAHİYA ALMA VƏ SOSIAL-IQTISADI ARAŞDIRMA TƏRƏFİNDƏN QEYDƏ ALINMIŞ TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSLƏR	7
5.1.2 TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ƏMLAKLAR VƏ FİZİKİ VƏ İQTISADI KÖÇÜRÜLMƏ	10
6. HÜQUQİ CƏRÇİVƏ	13
6.1 MILLİ QANUNVERİCİLİK	13
6.2 AYİB-IN TƏLƏBLƏRİ	15
6.3 AYİB TƏLƏBLƏRİ VƏ MILLİ QANUNVERİCİLİK VƏ TƏCRÜBƏ ARASINDAKI BOŞLUQLAR	16
7. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM ÜZRƏ BAŞLICA PRİNSİPLƏR	17
8. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM ÜÇÜN MÜNASİBLİK	19
8.1 HƏSSAS ŞƏXSLƏR VƏ EV TƏSƏRRÜFATLARI	20
9. KOMPENSASIYA HÜQUQLARI CƏDVƏLİ	21
10. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM	23
10.1 TORPAQ, MƏHSUL, BITKİ VƏ AĞAQLAR ÜÇÜN KOMPENSASIYA	23
10.2 YAŞAYIŞ, BİZNES VƏ QEYRİ-YAŞAYIŞ TİKİLİLƏRİ ÜÇÜN KOMPENSASIYA HESABLANMASI	24
10.3 GƏLİRİN İTİRİLMƏSİNƏ GÖRƏ KOMPENSASIYA	24
10.4 YAŞAYIŞ VASİTƏLƏRİNİN BƏRPASI YARDIMI	25
10.5 HƏSSAS ŞƏXSLƏR VƏ EV TƏSƏRRÜFATLARINA KÖMƏKLİK	25
10.6 TAPILA BİLİNMƏYƏN MÜLKİYYƏTÇİLƏR ÜÇÜN KOMPENSASIYA	26
11. KFP-IN HAZIRLANMASI VƏ İCRASI ÜZRƏ TƏŞKİLATİ CAVABDEHLİKLƏR	26
12. LAYİHƏNİN VƏ KFP-IN İCRASI ÜÇÜN VAXT QRAFİKİ	27
13. MƏLUMATLARIN AÇIQLANMASI VƏ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏR	31
13.1 KFP-DAN ƏNVVƏL VƏ ONUN HAZIRLANMASI ZAMANI MƏLUMAT AÇIQLANMASI VƏ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏR	31

13.2 KFP-IN TAMAMLANMASI VƏ ICRA SI ÜÇÜN PLANLAŞDIRILAN MƏLUMATLARIN AÇIQLANMASI VƏ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏ TƏDBİRLƏRİ	31
14. ŞİKAYƏTLƏR ÜZRƏ MEXANİZM	32
15. MONITORINQ VƏ HESABATVERMƏ	33
15.1 MONITORINQ	33
15.1.1 DAXILI MONITORINQ	33
15.1.2 XARICI MONITORINQ	35
15.1.3 YEKUNLAŞDIRMA ÜZRƏ AUDIT	36
15.2 HESABATVERMƏ	36
16. İCRA XƏRCLƏRİ	37
ƏLAVƏ 1 – SIYAHİYA ALMA MƏLUMATLARI	1
ƏLAVƏ 2 – SOSIAL-IQTISADI MƏLUMAT BAZASI	2
ƏLAVƏ 3 – KOMPENSASIYA DƏRƏCƏLƏRİ	3

Əlavə 1 və 2 - şəxsi məlumatlar ehtiva etdiyindən ictimaiyyətə açıqlanmır

QISALTMALAR

AYİB	Avropa Yeidənqurma və inşaf Bankı
ƏMSFP	Ətraf Mühit və Sosial Fəaliyyət Planı
ƏMSTA	Ətraf Mühit və Sosial təsirlərin araşdırılması
Ha	Hektar
TAŞ	Torpaq Alma Şöbəsi
QTX	Qeyri-Texniki Xülasə
LTMQŞ	Layihə təsirinə məruz qalan şəxslər
LİQ	Layihə İdarəetmə Qrupu
PT	Performans tələbləri
KFP	Köçürülmə Fəaliyyət Planı
MTCP	Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi planı

1. GİRİŞ

Gəncə şəhəri ilə Azərbaycan və Gürcüstan sərhəddi arasındakı mövcud ikizolaqlı tək hərəkət hissəsinə malik avtomobil yolunun (M-2 yolu) təkmilləşdirilməsi, yeni genişləndirilməsi və yenidən qurulması işlərinin yerinə yetirilməsi üçün iki hərəkət hissəli 4 zolaqlı avtomobil yolunun tikintisinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının avtomobil yollarına cavabdeh olan dövlət qurumu Azəravtoyol tərəfindən Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankına (AYİB) müraciət edilmişdir.

Layihənin icrası üçün dörd rayonda – Şəmkir, Tovuz, Qazax və Ağstafada təxminən 580 ha özəl, bələdiyyə və dövlət torpaqların alınması zərurəti meydana çıxmışdır. Bu torpaqların alınması onların mülkiyyətçiləri və istifadəçiləri üçün bəzi fiziki və iqtisadi köçürülməyə gətirib çıxaracaq.

AYİB-in torpaq alma tələblərinə (Ətraf Mühit və Sosial Siyasət üzrə performans tələbləri, "Torpaqların alınması, Yerdəyişmə və İqtisadi Köçürülmə") cavab vermək məqsədilə, xarici və yerli ekspertlərin təmsil olunduğu məsləhətçi qrupu tərəfindən Köçürülmə Fəaliyyət Planı (KFP) hazırlanmışdır. KFP Azərbaycan qanunvericiliyi, AYİB-in Ətraf Mühit və Sosial Siyasət (2014) tələbləri və Beynəlxalq Maliyyə İnstitutlarının (BMI) qabaqcıl təcrübələri əsasında hazırlanmışdır.

AYİB standartlarına əsasən Layihə A kateqoriyalı kimi təsnifatlandırılmışdır. KFP-na əlavə olaraq Azəravtoyol tərəfindən digər tələb olunan sənədlər, Ətraf Mühitə Təsirlərin Qiymətləndirilməsi (ƏMTQ), Maraqlı Tərəflərin Cəlb olunması Planı (MTCP), Qeyri-Texniki Xülasə (QTX) və Ətraf Mühit və Sosial Fəaliyyət Planı (ƏMSFP) hazırlanmışdır, hansı ki, bütün bu sənədlər Azəravtoyol ASC-in internet sahifəsində yerləşdirilmişdir (<http://azeravtoyol.gov.az/az>).

2. KFP-in əhatə dairəsi

Layihə təxminən 4000 özəl torpaq sahəsinə (təx. 480ha) təsir edir. Hazırda 4 rayonda – Şəmkir, Tovuz, Ağstafa və Qazaxda yalnız 3,274 torpaq sahəsi (təx. 418 ha) və onlar üzərində yerləşən əmlaklar (14 yaşayış evi, 29 kommersiya və əlaqəli yardımçı tikililər) barəsində məlumat mövcuddur. Bununla yanaşı, layihə təxminən 92ha bələdiyyə və 10 ha dövlət torpağına təsir göstərir.

Doqquz yaşayış evi və 24 biznes təyinatlı tikililər də daxil olmaqla, özəl torpaq sahələrinin təxminən 70%-nə kompensasiyalar artıq verilmişdir. Buna görə də, indiyə qədər kompensasiya olunmamış torpaq və digər əmlakla əlaqədar təsirlərin müəyyənləşdirməsi ilə yanaşı kompensasiya verilmiş təsirə məruz qalan əmlaklar ilə əlaqədar həyata keçirilməli olan təfəsilatlı monitoring tələbləri də KFP-da göstərilmişdir.

Qalan 700-750 özəl torpaq sahələri, həmçinin bələdiyyə və dövlət torpaq sahələri barədə məlumat mövcud olduqda Azəravtoyol tərəfindən məsləhətçilərin köməkliyi

ilə bu KFP-in əlavəsi hazırlanacaqdır. Daha sonra KFP-in əlavəsi tikintiyə başlamazdan əvvəl¹ təsdiq olunması üçün AYİB-ə təqdim ediləcək. Bu KFP-da təsvir edilmiş bütün prinsip və prosedurlar əlavə təsirə məruz qalacaq torpaq və müvafiq əmlakın alınması, həmçinin fiziki və/və ya iqtisadi köçürülmə kimi meydana çıxacaq bütün təsirlər üçün də tətbiq ediləcək.

3. LAYİHƏNİN TƏSVİRİ

Layihə beynəlxalq ticarət və regional əməkdaşlığın ölkə ərazisində inkişafını təmin və təşviq etmək üçün yol şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycanın milli proqramının bir hissəsi kimi həyata keçirilir. Layihə, bu marşrut üzrə beynəlxalq və yerli nəqliyyatda proqnozlaşdırılan artıma cavab vermək, inkişaf etdirilmiş nəqliyyat əlaqələri və yola sərf edilən vaxtın azaldılması vasitəsi ilə iqtisadi inkişafı stimullaşdırmaq, yol təhlükəsizliyi üzrə təmilləşdirmə, xüsusən də ötmə əməliyyatı zamanı baş-başa dəymə qəza riskinin azaldılması və yerli kənd təsərrüfatı təyinatlı texikanın (traktor və.s) ağır tonnajlı və regional yol-nəqliyyat iştirakçılarından ayırmaq kimi bir sıra faydalar gətirəcək.

Dolama yolların tikintisi hazırda yolların keçdiyi şəhər yaşayış məntəqələrinə nəqliyyat emissiyalarının və səs təsir səviyyəsini azaldacaq və yerli əhalinin yaşayış şəraitini və ictimai təhlükəsizliyi təkmilləşdirəcək.

M-2 yolu hazırda 2 zolaqlı tək hərəkət hissəli yoldur (təxminən 15m enində). Hər istiqamətdə bir zolaq olmaqla bir neçə məskunlaşma ərazilərindən, şəhərlərdən və kəndlərdən keçir.

Layihə ümumilikdə 55.55km mövcud yolun ya hər tərəfə bir zolaq artırmaqla, ya da yalnız bir tərəfə iki paralel və ya bitişik zolaq artırmaqla genişləndirilməsindən (27.5 m eninə qədər) ibarətdir. Bununla yanaşı, ümumi uzunluğu 74.600km (60 m enində) olan və Şəmkir, Aşağı Ayublu, Ağstafa/Qazax, Yuxarı Salahlı və 1-ci Şıxlı ətrafında altı tamamilə yeni dolama yolun tikintisi də nəzərdə tutulur.

Layihə, həmçinin 22 yeni yol birləşməsinin, yerli yolların layihələndirilən yolun üstündən keçirilməsi üçün 9 üst yol ötürücüsünün, yerli yolların layihə yoluna birləşdirilməsini təmin edən çıxış yollarının və yerli yolların layihə yolunun altından keçirilməsi üçün 50 yeraltı keçidin tikintisini də ehtiva edir. Mövcud körpülərin genişləndirilməsi və yeni körpülərin tikintisi, 3 yolkənarı istirahət ərazisinin və 28 avtobus dayanacağının tikintisi də layihəyə daxildir.

Azərbaycanın tikinti işlərinə 2017-ci ilin 3-cü rübündə başlamaq niyyətindədir və yolun tam istifadəyə verilməsi 3 il ərzində, yəni 2020-ci ilin 3-cü rübünə qədər mümkün olacaq.

¹ Tikintiyə mane olmamaq üçün KFP Əlavəsi iki mərhələyə bölünə bilər (Bax Hissə Error! Reference source not found.)

² Bu adətən əmlakın bazar dəyərinin üzərinə qeydiyyat xərclərini və əmlakın bərpa xərclərini əlavə

Qrafik 3.1 Layihə ərazisi (Gəncədən şimal qərb istiqamətində Gürcüstan sərhəddinə qədər)

Daha təfəssilatlı layihə təsviri sxematik prezentasiya və xəritələr də daxil olmaqla QTX və ƏMTQ sənədlərində verilmişdir.

4. LAYİHƏNİN TORPAQ ALMA TƏLƏBLƏRİ VƏ TƏSİRLƏRİ

4.1 Torpaq alma tələbləri

Layihənin icrası təxminən 480 ha özəl ərazinin və 102 ha ictimai ərazinin (dövlət və bələdiyyə) və bu torpaqlar üzərindəki müvafiq daşınmaz əmlakın alınması zərurətini ortaya çıxarıb.

Bu KFP təxmin edilən 4000 təsirə məruz qalan torpaq sahəsindən 3274 özəl torpaqların (təxm. 418ha) və onların üzərindəki müvafiq əmlakın alınmasından bəhs edir. Təsirə məruz qalan torpaqların təxminən 70%-i üçün (Şəmkir, Tovuz və Ağstafa rayonları) kompensasiya ödənişləri yekunlaşdırılmışdır.

4.2 Torpaq alma təsirləri

4.2.1 Torpaq alma təsirlərindən yan keçmək

Layihə əksər hissələrdə mövcud yolun genişləndirilməsindən ibarətdir. Bu da yolun ya bir tərəfində, ya da hər iki tərəfində məhdud zolağın alınması deməkdir. Köçürülmədən yan keçmək üçün yolun genişləndirilən ərazilərinin layihəsində Azəravtoyol özəl ərazilərə təsir göstərməkdənsə dövlət və istifadəsiz torpaqlara

üstünlük verdi. Buna əlavə olaraq üzərində tikili olan, xüsusən də yaşayış evləri və biznes tikililəri olan yerlərə təsir göstərməkdən mümkün qədər yan keçildi.

Şəhərlər və qəsəbələr ətrafında dolama yollar əsasən yaşayış olmayan yerlərdə tikiləcək və əsasən kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların alınması zərurətini yaradacaq. Dolama yollar üçün daha çox torpaq sahələrinin alınmasına baxmayaraq, fiziki və iqtisadi yerdəyişmədən yan keçmək üçün də mümkün olduğu qədər eyni prinsipdən istifadə edildi.

Layihə alternativlərinin, həmçinin hər bir alternativ üçün torpaq alma təsirlərinin və son yol oxunun müəyyən olunmasında onların necə nəzərə alındığı geniş izahı Layihənin ƏMTQ sənədində göstərilmişdir.

4.2.2 Tikintiyə qədər torpaq alma təsirləri

Bu KFP-in hazırlanması zamanı təsirə məruz qalan şəxslərin artıq əksər hissəsi kompensasiyanı almışdır. Buna görə də sonradan siyahıyalma məlumatlarının qeydiyyatının səviyyəsini inkişaf etdirmək mümkün olmamış və başqa bir yanaşma seçilmişdir. Kompensasiya olunmuş torpaq sahələrini də əhatə edən seçilmiş nümunə torpaq sahələri üzrə sosial-iqtisadi sorğu keçirilmişdir (əsasən yaşayış evləri və kommersiya obyektləri olmaqla) və sorğu araşdırmasının nəticələrinə uyğun olaraq hər bir təsirə uyğun olan təsirə məruz qalan şəxslərin/ev təsərrüfatlarının/biznes sahələri dəyərləndirilmişdir.

Ümumilikdə 14 ev təsərrüfatının fiziki köçürülməsi zərurəti siyahıya alma və araşdırma əsasında müəyyənləşdirildi. Buna baxmayaraq, iqtisadi köçürülməyə məruz qalan şəxslərin müəyyənləşdirilməsi elə də asan olmadı. İqtisadi köçürülmə üçün potensial ən çox layihə tərəfindən alınmış və ya alınacaq aktiv biznes sahibləri üçün olacaq. Bu hal, əsasən, tam alınan və digər əraziyə köçmələri tələb olunan biznes sahələrinə aiddir. Buna görə də bu KFP-da onların məsələsi xüsusilə qabardılmışdır. Bütün biznes subyektlərinin öz gəlir gətirən fəaliyyətlərini nə dərəcədə bərpa etdiklərini (və ya yenidən qurduqlarını) yoxlamaq üçün monitoring həyata keçirilməlidir və təsirə məruz qalan biznes sahələrinin sayını (19) nəzərə alaraq təklif edilir ki, onların hamısını monitoringdə əhatə olunsun.

Bu KFP-in məqsədləri üçün güman edilir ki, təsirə məruz qalan şəxslərin əksəriyyəti üçün layihə tərəfindən iqtisadi köçürülmə olmayacaq. Çünki, torpaq almanın həcmi böyük deyil (təxminən. 1 mülkiyyətçiyə 0.14 ha) və kompensasiya 20% artırılıb, həmçinin könüllü alqı-satqıya görə 10% əlavə ödəniş olunub. Digər əsaslandırıcı səbəb odur ki, sorğu aparılan ev təsərrüfatlarının 60%-i bildirib ki, kompensasiya itirilmiş əmlakı bərpa etməyə tam adekvatdır, 31% (yenicə kompensasiya almış şəxslər) isə qeyd ediblər ki, hələ ki tam əmin deyillər, lakin inanırlar ki, yetəri qədər olacaq. Yalnız 2% bildiriblər ki, kompensasiya adekvat deyil və 7% bu suala cavab verməyib. Bununla yanaşı, sorğu nəticəsində müəyyənləşdirildi ki, yerli qurumlar tərəfindən təsirə məruz qalan şəxslərə müxtəlif yardımlar göstərilib, bunlar əsasən, evin/biznes obyektinin yenidən tiilməsi üçün torpaq sahəsinin tapılmasında köməklik və lazımı sənədləşmənin təmin edilməsidir. Sorğu aparılan şəxslərin 30%-dən çoxu yuxarıda sadalanan köməkliklərdən birini əldə ediblər. Buna baxmayaraq, təsirin səviyyəsi bir ev təsərrüfatında digərinə nisbətən çox fərqli olan bilər, buna görə də

zəruridir ki. Azərbaycanın tərəfindən təfəssilatlı və mütəmadi monitoring keçirilsin. Burada əsas məqsəd odur ki, verilmiş kompensasiya və yardımlar vasitəsilə təsirə məruz qalan şəxslərin itirdikləri əmlakı, yaşayış şəraitini və gəlir səviyyəsini bərpa edib-etmədikləri yoxlanılsın.

Həssas şəxslər və / və ya ev təsərrüfatlarını və onların sayını indiki mərhələdə dəqiq müəyyənləşdirmək mümkün olmadı, lakin yaşayış və həyat şəraitlərini bərpa etmək üçün əlavə yardımlara (pul formasındakı kompensasiyadan əlavə) daha çox ehtiyac duyulan bəzi kateqoriyalar müəyyənləşdirildi.

Layihə, həmçinin, ictimai torpaqların (bələdiyyə və dövlət) da alınmasını zəruri edir. Bunlar, əsasən meşə fondu torpaqları, yerli yollar və yolətrafı ərazilər, yarasız torpaqlar və.s -dir. Halbuki, burada bəzən bəzi şəxslərə icarəyə verilmiş kənd təsərrüfatına yararlı torpaqları da görmək olar. Ümumilikdə icarəyə verilmiş təsirə məruz qalan 12.84 ha bələdiyyə torpağı (Şəmkir) müəyyənləşdirildi və icarədarların belə torpaqlara hüquqları bu KFP vasitəsilə təyin edilir.

Yuxarıda yazılanlar əsasında tikintiyə qədərki torpaq alma təsirləri və təsirə məruz qalan şəxslərin/ev təsərrüfatlarının/biznes sahələrinin xülasəsi aşağıdakı **cədvəl 4-1**-də verilmişdir.

Cədvəl 4.1 Tikintidən əvvəl gözlənilən torpaq alma təsirləri

S.s.	Təsirin təsviri	Təsirə məruz qalan şəxslərin/ET-larının/bizneslərin sayı
1	Kənd təsərrüfatı təyinatlı torpağın və həmin torpaq üzərində olan ağacların, bitkilərin və məhsulların itirilməsi.	Təxminən. 409 ha, 2,951 mülkiyyətçi üzrə (hər mülkiyyətçiyə orta hesabla 0.14 ha). Şəmkir rayonunda sayı məlum olmayan icarədarlar (12.84 ha)
2	Həyətyanı torpağın və onun üzərindəki bitkilərin və ağacların itirilməsi	Təxminən 4 ha, 53 mülkiyyətçi (hər mülkiyyətçi üzrə 0.1. ha)
3	Kommersiya torpağının və onun üzərindəki bitkilərin və ağacların itirilməsi	Təxminən 6 ha, 28 mülkiyyətçi (hər mülkiyyətçi üzrə 0.2 ha)
4	Rəsmi və qeyri-rəsmi yaşayış tikililərinin itirilməsi (fiziki köçürülmə) və yardımçı qeyri-yasayış tikililəri	14 ev (Ev təsərrüfatları) Təxminən 60 ailə üzvü
5	Rəsmi və qeyri-rəsmi kommersiya tikililərinin itirilməsi və yardımçı qeyri-yasayış tikililəri Yuxarıdakı itkilərlə əlaqədar olaraq gəlir mənbəyinin və / və ya yaşayış	29 kommersiya obyektləri (bunlardan 19 -u aktiv bizneslərdir): 29 mülkiyyətçi 19 aktiv biznes sahibləri Mülkiyyətçilərin təxminən 80

S.s.	Təsirin təsviri	Təsirə məruz qalan şəxslərin/ET-lərinin/bizneslərin sayı
	vasitələrinin müvəqqəti itirilməsi (iqtisadi yerdəyişmə) – kommersiya obyektini yeni məkanda bərpa edilənə qədər.	nəfərdən ibarət ailə üzvləri Təxminən 57 daimi və 57 müvəqqəti işçilər (hər biznesə orta hesabla 3 daimi, 3 müvəqqəti işçi). Qeyd: Aktiv biznes sahələrinin 10 -u tam alınacaq (tam köçürülmə) və qismən alınanlara (9) nisbətən daha çox vaxta ehtiyac duyurlar ki, biznesi başqa yerdə bərpa etsinlər
6	Yalnız qeyri-yaşayış tikililərinin itirilməsi, məs. anbar, daldanacaq, emalatxana, hasar və infrastruktur	19 həyatıyanı torpağın sahibləri və 4 kommersiya torpağı

4.2.3 Tikinti zamanı torpaq alma təsirləri

Tikinti zamanı Podratçı tərəfindən maşın-mexanizmlərin, tikinti materiallarının, müvəqqəti ofislərin və s. yerləşdirilməsi məqsədilə bəzi torpaq sahələrinin müvəqqəti alınması ehtiyacı yarana bilər. Bu məqsədlər üçün üstünlük dövlət torpaqlarına veriləcək, halbuki, əgər özəl ərazi lazım olarsa könüllü icarə müqaviləsi yolu ilə məcburi alınma olmadan həyata keçirilə bilər.

Bu KFP-dan kənarda nəzərdə tutulan hər hansı torpaq sahəsi tam formada Podratçının öhdəliyində olacaq. Belə torpaq sahələrinin sahiblərinə və istifadəçilərinə vurulan hər hansı zərər tam bərpa dəyəri əsasında Podratçı tərəfindən kompensasiya olunacaq və Azərbaycanın bu işləri monitorinq edəcək.

5. TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSLƏR VƏ ƏMLAKLAR

5.1 Sosial-iqtisadi məlumatların toplanması

Layihə üçün torpaqların alınmasının planlaşdırılmasının ilkin mərhələlərindən etibarən təsirə məruz qalan torpaqların mülkiyyətçiləri və istifadəçiləri barəsində siyahıya alma məlumatlarının qeydiyyatının aparılması, həmçinin bu torpaqlar üzərində təsirə məruz qalan digər əmlakın siyahısını müəyyən etmək məqsədilə Azərbaycanın Yerli İcra Hakimiyyəti orqanları ilə əməkdaşlıq etmişdir. Siyahıya alma məlumatları daşınmaz əmlak və onların mülkiyyətçiləri üzrə mövcud rəsmi reyestrə əsaslanıb. Sonradan isə sahə səfərləri vasitəsilə və qiymətləndirmənin aparılması yolu ilə dəqiqləşdirilmişdir. Bu layihə üçün alınacaq torpaqlar üzrə təsirə məruz qalan 3274 torpaq sahəsi barədə siyahıya alma məlumatları KFP-a əlavə (Əlavə 1) kimi verilmişdir.

Bu KFP-ın hazırlanması üçün məsləhətçilər tərəfindən 2016-cı ilin iyul ayında sahə səfəri təşkil edilmişdir. Məsləhətçilər fiziki köçürülməyə məruz qalan və tam və ya qismən köçürüləcək kommersiya obyektlərinin əksəriyyətinə baş çəkmişdir.

Məsləhətçilər Azərbaycanın nüməyəndəsi və yerli icra qurumlarının müvafiq rayon və bələdiyyələr üzrə torpaq alma işlərinə məsul şəxsləri tərəfindən müşayət olunmuşdur. Sahə səfəri zamanı bəzi təsirə məruz qalan ev təsərrüfatları və biznes mülkiyyətçiləri ilə bir neçə qeyri-rəsmi müzakirələr aparılmışdır.

Bu sahə səfərinə əlavə olaraq, KFP-in hazırlanması məqsədilə məsləhətçi qrupu tərəfindən sosial-iqtisadi sorğu keçirildi. Müsahibələr 30 sentyabr və 10 oktyabr tarixləri arasında keçirildi. Sorğuya başlamazdan əvvəl layihə ərazisində yerləşən dörd rayona araşdırma barədə məlumat vermək üçün Azərbaycanın tərəfindən rayon icra hakimiyyətlərinə rəsmi məktublar göndərildi. Daha sonra hər bir rayonun icra hakimiyyətinin rəhbərliyi ilə görüşlər keçirildi, hansı ki, onlar da sonradan bütün müvafiq yerli nümayəndələrə tapşırıq verdilər ki, məsləhətçilərə köməklik göstərsin. Bələdiyyə və icra hakimiyyəti nümayəndələri təsirə məruz qalan şəxslərin yerlərini müəyyən etməkdə və onları müsahibə aparmaq məqsədilə tapmaqda məsləhətçilərə köməklik göstərdilər.

Sorğular üzrə araşdırma təsirə məruz qalan 152 torpaq sahəsini əhatə edən 136 mülkiyyətçi ilə aparıldı. İlkin mərhələdə sorğu üçün 188 torpaq sahəsi (161 mülkiyyətçi) seçildi, lakin onların bir qismi layihə ərazisində deyildi və yalnız ikisi müsahibə verməkdən imtina etdilər. Sorğu blanklarında təsirə məruz qalan mülkiyyətçilər və onun ailə üzvləri barəsində, həmçinin, təsirə məruz qalan torpaqlar və onların üzərindəki əmlakların xüsusiyyətləri barəsində suallar var idi.

Layihənin əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi obyektləri qeydə almaq və onları öyrənmək məqsədilə sorğu üçün nümunələr aşağıdakı kriteriya əsasında seçildi:

- Üzərində hər hansı bir tikili (kommersiya, yaşayış, yardımçı və.s) yerləşən torpaq sahələri;
- Geniş torpaq sahələri. Əksər torpaq sahələrinin yalnız bir hissəsi (ortalama olaraq 30%) təsirə məruz qalır. 1 hektardan çox təsirə məruz qalan torpaq sahəsi 16 ədəddir(0.49%);
- Çox hissəsi təsirə məruz qalan torpaq sahələri (təsirə məruz qalan hissəsi 75 %-dən çox olduqda)
- Bir mülkiyyətçi üzrə bir neçə təsirə məruz qalan torpaq sahəsi olduqda;
- Qadın mülkiyyətçisi olan torpaq sahələri (nümunələrin 35%-dən çox).

Sosial-iqtisadi sorğular artıq kompensasiya olunmuş torpaq sahələrini (99) və qiymətləndirilmiş, lakin hələ ki kompensasiya ödənilməmiş torpaq sahələrini (37) əhatə edir.

5.1.1 Siyahıya alma və sosial-iqtisadi araşdırma tərəfindən qeydə alınmış təsirə məruz qalan şəxslər

Sorğu 136 torpaq və əmlak sahibi ilə (48 qadın, 86 kişi və 2 hüquqi şəxs) aparıldı.

Cəmi 5 torpaq sahəsinin (0.03%) mülkiyyətçisi tərəfindən deyil başqası tərəfindən istifadə edildiyi məlum oldu. Bunların hamısı qeyri-rəsmi razılaşma əsasında olmaqla 4 halda ailə üzvləri tərəfindən, digər bir halda isə qonşusu tərəfindən istifadə olunmuşdur. Ərazidə bəzi təsirə məruz qalan şəxslərlə aparılmış müzakirələrə əsasən

aydın oldu ki, xüsusi mülkiyyətdə olan torpağın icarəyə verilməsi geniş yayılmış hal deyil və torpaq yalnız ilə üzvlərinə rəsmiləşdirilməmiş şəkildə istifadəyə verilir ya da məhsul ortaqlığı şəklində olur. Sosial-iqtisadi sorğunun nəticələri bu faktı bir daha təsdiq edir. Belə ki, sorğu aparılmış 137 şəxsdən yalnız biri digər torpaq sahəsini istifadəyə götürüb (yol üçün alınmış torpaq sahəsindən başqa). Məhsuldar ictimai ərazilər adətən fermer təsərrüfatı yaratmaq üçün fərdlərə və şirkətlərə icarəyə verilir.

Sorğu tərəfindən əhatə olunmuş bütün ev təsərrüfatları (136) cəmi 555 ailə üzvündən ibarətdir ki, bunların 52% -i kişi, 48%-i qadınlardır. Ev təsərrüfatlarının orta ölçüsü ölkə üzrə orta göstərici olan 4.7-dən (2015, azstat.org) aşağı olmaqla 4.08-dir. Araşdırmaya cəlb olunmuş ev təsərrüfatlarının əksəriyyətinin (48.53%) 3 və ya 4 ailə üzvü var, sonrakı yerdə isə 5 və ya 6 ailə üzvü olan ev təsərrüfatları (28.68%) gəlir. Evli olmayan 8 ailə başçısından 5 nəfəri (6%) yaşlı qadınlardır (65 yaşdan yuxarı) Nəticələrə əsasən ev təsərrüfatlarının dördüdə biri qadınlardır (27.02%).

Təsirə məruz qalan şəxslərin yaş tərkibi aşağıdakı Cədvəl 5-1-də verilmişdir. Sorğu aparılan ailələrin təxminən beşdə birində (18%) ailə üzvünün ən azı bir nəfərində xroniki xəstəlik və ya əlillik olduğu bildirildi. Bu ailələrin yalnız bir faizindən (0.06%) az hissəsi bu xəstəliyə və əlilliyə görə sosial rifah üçün yardım və ya pensiya almır.

Cədvəl 5.1 Təsirə məruz qalan şəxslərin yaş qrupları

Yaş qrupu	Kişi	Qadın	Cəmi sayı	%
0 – 6	18	8	26	4.68
7 – 18	52	31	83	14.95
19 – 64	207	206	413	74.41
65-dən yuxarı	10	23	33	5.95
CƏMİ	287	268	555	100

Təsirə məruz qalan böyük şəxslərin əksəriyyətinin 1-11-ci sinifləri əhatə edən tam orta təhsili var (53.33%). Ali təhsilli şəxslərin sayı da kifayət qədərdir (22.52%). Qadın və kişilərin təhsil səviyyələrində nəzərə çarpan fərq yoxdur. Sorğu aparılan şəxslərin təhsil səviyyələri barəsində daha təfəsilatlı məlumat aşağıdakı cədvəldə verilmişdir, cədvəl 5-2.

Cədvəl 5.2 TMQŞ-in təhsil səviyyələri

Son tamamlanmış təhsil səviyyəsi	kişi	qadın	Cəmi sayı	%
Məktəb yaşda olmayanlar	14	9	23	4.14
Məktəblilər	46	26	72	12.97
Məktəbə getməyənlər	1	2	3	0.54
İbtidai təhsil (1-4 sinif)	0	4	4	0.72
Tam orta təhsil (5-11)	144	152	296	53.33
Orta-texniki	5	5	10	1.80
Peşə təhsili	6	10	16	2.88
Ali (universitet)	67	58	125	22.52

Cavab verməyib	4	2	6	1.08
CƏMİ	287	268	555	100

Sorğu aparılan 19 yaşından yuxarı şəxslərin ən əhəmiyyətli gəlir qaynağı maaşlar və öz biznesindən/öz əməyindən istifadədir. Təqaüdlər və heyvandarlıq da daxil olmaqla kənd təsərrüfatından gələn gəlirlər də vacib yeri tutur. Sorğu aparılan şəxslərin yalnız 10%-i ikinci gəlir mənbəyinə malik olduqlarını bildirdi, belə ki, kənd təsərrüfatı geniş yayılmış ikinci gəlir mənbəyidir. Gəlir mənbələri barəsində geniş məlumat aşağıdakı Cədvəl 5-1 və 5-2-də verilmişdir. 19-65 yaşa malik şəxslərin yalnız 5%-in Azərbaycan Respublikasının Milli Məşğulluq Xidmətində işsiz kimi qeydiyyatı alındığı bildirildi.

Sorğu aparılan şəxslərin təxminən 14%-in əsas gəlir mənbəyi kimi kənd təsərrüfatını göstərməsi faktı bu nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, əhali kənd təsərrüfatını yaşayış üçün əsas vasitə kimi deyil, gəlir mənbələrindən biri kimi istifadə edir. Təxminən 17.5% şəxslər kənd təsərrüfatı işlərinə kömək olmaq məqsədilə mövsümi işçi cəlb etdiyini bildirib (1 və ya 2 mövsümlük), lakin ev təsərrüfatlarının 65%-i belə mövsümi işlərdə öz ailə üzvlərinin (1-3 nəfər) əməyindən istifadə etdiklərini bildirib.

Cədvəl 5.3 Təsirə məruz qalan şəxslərin əsas gəlir mənbələri

Əsas gəlir mənbəyi (19 yaşdan yuxarı)	Cəmi (nəfər)	%
Əmək haqqı	82	18.39
Öz biznesindən və əməyindən istifadə	39	8.74
Kənd təsərrüfatı və maldarlıq	61	13.68
Təqaüd	73	16.37
Sosial yardım	1	0.22
Qohumlardan köməklik	1	0.22
Cavab verilməyib	189	42.38
Cəmi	446	100

Cədvəl 5.4 Təsirə məruz qalan şəxslərin ikinci dərəcəli gəlir mənbələri

İkinci gəlir mənbəyi (19 yaşdan yuxarı)	Cəmi (nəfər)	%
Öz biznesindən və əməyindən istifadə	2	4.26
Kənd təsərrüfatı və maldarlıq	40	85.1
Təqaüd	5	10.64
CƏMİ	47	100

Fərz etsək ki, xalis gəlirlər barədə sorğular düzgündür, onda ev təsərrüfatı üzrə orta aylıq gəlir təxminən 794 AZN (460 USD)-dir. Adambaşına düşən aylıq xalis gəlir isə 195 AZN (113 USD)-dir, hansı ki, 2015-ci ilin statistik məlumatına əsasən ölkə ortalamasından (240.5 AZN (139 USD)) (azstat.org) aşağıdır.

Table 5.4 Ev təsərrüfatlarının təxmin edilən illik xalis gəliri

Ev təsərrüfatlarının təxmin edilən orta illik xalis gəliri	Ev təsərrüfat sayı	%
< 2,001 (1,165 USD)	11	8.09
2,001 to 3,000 (1,165 to 1,750 USD)	14	10.29
3,001-5,000 (1,750 to 2,915 USD)	28	20.59%
5,001-10,000 (2,915 to 5,830 USD)	40	29.41%
10,001-15,000 (5,830 to 8,675 USD)	18	13.24%
15,001 (8,675 USD) <	25	18.38%
CƏMİ	136	100

Təkcə torpağını itirən bəzi ev təsərrüfatları digərlərinə nisbətən daha həssas təbəqə hesab edilə bilər və öz əmlaklarını və gəlir/yaşayış şəraitini bərpa etmək üçün əlavə dəstəyə ehtiyac duyula bilər. Məsələn, bir sorğuda qeyd olunub ki, ailə başçısı tək qadındır, hansı ki, əsas gəlir mənbəyi kənd təsərrüfatı olsa da bu torpaqdan əlavə digər torpaq sahəsi yoxdur. Bununla yanaşı qeyd olunub ki, onun əlilliyi var və aldığı kompensasiyanı gündəlik ehtiyaclar üçün istifadə edəcək. Sorğuda digər 5 qadın başçılı ailə qeyd olunur, hansı ki, hamısının yaşı 65-dən yuxarı olmaqla ikisinin xroniki xəstəliyi və ya əlilliyi var. Onların hamısı təqaüd aldıklarını və ikisi kənd təsərrüfatını ikinci gəlir mənbəyi kimi qeyd ediblər və aldıkları kompensasiya ilə yeni torpaq sahələri əldə etmək üçün əlavə köməkliyə ehtiyacları ola bilər.

Fiziki olaraq köçürülən və ya biznesi təsirə məruz qalan həssas qruplar KFP-in aşağıdakı hissəsində geniş müzakirə olunur.

5.1.2 Təsirə məruz qalan əmlaklar və fiziki və iqtisadi köçürülmə

Sosial-iqtisadi sorğuda 72%-i artıq kompensasiya almış 152 torpaq sahəsi əhatə olunub. Cədvəl 5-6 –də sorğuda əhatə olunmuş torpaq sahələrinin əsas səciyyəvi xüsusiyyətləri göstərilir.

Cədvəl 5.5 Sosial iqtisadi sorğuya cəlb edilmiş torpaq sahələri

Sorğuya cəlb edilən torpaq sahəsinin statusu	Yalnız torpaq	Torpaq və ev	Torpaq və kommersiya obyekt	Üzərində yalnız köməkçi tikili və ağaclar olan torpaq
Kompensasiya almış	63	8	22	16
Kompensasiya olunmamış	32	3	3	4
CƏMİ	95	12	25	20

Layihə üzrə cəmi 14 yaşayış evi alınmalıdır (ya artıq alınıb ya da alınacaq). Buraya artıq kompensasiya olunmuş Şəmkir rayonunda 7 ev (5-l sənədsiz) və Tovuz rayonunda 2 ev daxildir, həmçinin, Qazax rayonunda yerləşən və hələ ki kompensasiya olunmamış 5 ev də daxildir.

Sorğuda həmçinin fiziki olaraq köçürüləcək 12 ev təsərrüfatı da əhatə olunub və onlar barəsində əldə olunan nəticələr aşağıdakı kimidir:

- Kompensasiya olunmuş ev təsərrüfatlarından biri xaric olmaqla digər hamısı hələ də öz əmlakından istifadə edirlər.
- Kompensasiyanı almış şəxslər onu yeni ev tikintisi üçün istifadə edirlər və təsirə məruz qalan evlərin sahəsi 50 - 60 m² olduğu halda yeni tikilən evlərin sahəsi 300 m² – 400 m²-a qədərdir. Kompensasiya almamış şəxslər də kompensasiyanı aldıqdan sonra onu yeni ev tikintisi üçün istifadə etmək niyyətində olduqlarını bildirmişlər.
- Əksər ev təsərrüfatları 4-6 ailə üzvündən, biri isə yalnız 2 ailə üzvündən ibarətdir. Digər bir ev isə 3 ardıcıl nəsili təmsil edən 7 ailə üzvündən ibarətdir.
- Üç ev təsərrüfatına yeni ev tikintisi məqsədilə torpaq tapmaqda yerli icra hakimiyyəti orqanları köməklik göstərirlər.
- Müsahibə aparılmış şəxslərin demək olar ki, hamısı kompensasiyanın adekvat olduğundan və torpaq alam prosesi ilə razı olduqlarını bildirmişdir (bir ev təsərrüfatı xaric).
- Təsirə məruz qalan şəxslərin əksəriyyəti evin yaxınlığında becərdikləri ağacları və ya bostanı da itirdiklərini qeyd ediblər.
- Təsirə məruz qalan ev təsərrüfatlarının hamısının uşağı var.
- Kompensasiya olunmamış bir evdə bir ana və onun övladı (azyaşlı) yaşayır. Onların əsas gəlir mənbəyi kənd təsərrüfatıdır və onun ev təsərrüfatının yeni evə köçürülməsi üçün yardıma ehtiyacı var. Digər bir ailə başçısı isə iki uşağınım olduğunu və əlilliyinin olduğunu bildirmişdir və buna görə də köçürülmə üzrə yardıma ehtiyacı var.

Ümumilikdə 29 biznes obyekti təsirə məruz qalır, o cümlədən, bunların yalnız 18-i aktiv (fəaliyyət göstərən) biznes obyektidir. Bunlardan 11-i ya bağlanmış, boşaldılmış və ya natamam biznes obyektləridir. Cəmi 16 biznes obyekti tam alınacaq (onlardan 10-u aktivdir) və yeni əraziyə köçürülməlidir (bəzi hallarda eyni torpaq sahəsinin yol altına düşməyən hissəsinə), bununla yanaşı, 13 biznes obyekti qismən alınır (8 –i aktiv) və torpağın təsirə məruz qalmayan hissəsində obyekti yenidən bərpa etməlidir. Təkcə bir biznes qeyri-rəsmidir və üçün barədə məlumat yoxdur və onların hamısı aktiv biznes fəaliyyətləridir.

Məruz qalan bizneslərin və onların fəaliyyətdə olub olmadıqları və tam/qisən alındıqları barədə məlumatlar rayonlar üzrə olmaqla Cədvəl 5-7-də göstərilmişdir.

Cədvəl 5.6 Şəmkir rayonunda təsirə məruz qalan biznes subyektlərinin xüsusiyyətləri

Şəmkir rayonu	Cəmi	Aktiv	Fəaliyyətdə olmayan və ya bilinməyən	Tam alınıb	Qismən alınıb
kafe/restoran	2	2	0	1	1
Maşın təmiri, ehtiyat hissələri	5	5	0	3	2

satışı və yuyucu					
YDM	4	2	2	2	2
Mebel mağazası	1	1	0		1
Tikinti materialları mağazası	1	1	0		1
Ferma	1	1	0	1	
TOTAL	14	12	2	7	7

Cədvəl 5.8 Tovuz rayonunda təsirə məruz qalan biznes subyektlərinin xüsusiyyətləri

Tovuz rayonu	Cəmi	Aktiv	Fəaliyyətdə olmayan və ya bilinməyən	Tam alınıb	Qismən alınıb
kafe/restoran	3	1	2	3	0
Maşın sexi	1	1	0	1	0
YDM	4	3	1	3	1
Biznes/kommersiya	3	0	3	1	2
istixana	1	1	0	0	1
Soyuducu ambar	1	0	1	1	0
Bilinməyən	2	1	1	1	1
CƏMİ	15	7	8	10	5

Sorğuda 25 kommersiya obyekti əhatə olunub və nəticələr aşağıdakı kimidir:

- Tam alınacaq aktiv biznes sahələrinin sahiblərinin əksəriyyəti eyni biznesi başqa yerdə yenidən açacaqlarını planlaşdırdıqlarını bildiriblər, lakin qismən alınacaq biznes obyektlərinin mülkiyyətçiləri eyni torpaq sahəsinin təsirə məruz qalmayan hissəsində yeni tikililər tikəcəklərini və biznes fəaliyyətini genişləndirəcəklərini bildiriblər. Bir aktiv, qeydiyyatsız, tam təsirə məruz qalan biznesin (maşın yuyucu) sahibi bildirib ki, hazırda iki qeydiyyatsız işçisi var və alacağı kompensasiya ilə həmin biznesi yenidən qurmaq istəmir, əvəzində pulu borcları ödəmək və maşın almaq üçün xərcləyəcək. Qeyd etmək lazımdır ki, 4 biznes sahibi ilə müsahibə aparılmadığından onların planları barədə öyrənmək mümkün olmadı.
- Aktiv olmayan biznes sahibləri isə kompensasiyanı digər sahələrə investisiya yatırmaq üçün istifadə edəcək, yalnız bəziləri biznesi inkişaf etdirəcək.
- Ev təsərrüfatlarının əksəriyyəti kənd təsərrüfatını ikinci gəlir mənbəyi kimi göstərmişdir, hansı ki, öz bizneslərinə əlavə gəlir mənbəyidir.
- 4Aktiv bizneslərin rəsmi, qeyri-rəsmi və daimi və müvəqqəti işçiləri vardır. 1İşçilərin sayı biznesin növündən asılıdır, lakin orta hesabla demək olar ki 3 rəsmi və 3 qeyri-rəsmi işçilərdir.
- Sorğu aparılmış şəxslərdən kompensasiya almışlar, əsasən, təsirə məruz qalan əmlakı istifadə edirlər. Halbuki, bəziləri iddia edir ki, kompensasiya aldıqdan sonra onlara həmin əmlakı istifadə etməyə imkan verilməyib.

- Yeni torpaq sahələrinə investisiyadan əlavə, biznes sahiblərinin əksəriyyəti kompensasiyanı öz bizneslərini inkişaf etdirmək üçün istifadə edəcək, bəziləri isə borcları və kreditləri ödəyəcək, bəziləri isə gündəlik tələbat malları üçün və ya yeni əmlakın alınması və ya yeni ev tikintisi üçün istifadə edəcək.
- Kompensasiya olunmuş dörd biznes sahibi həmçinin köçürülmə üçün torpaq ərazisinin tapılmasında və sənədləmə işlərində bələdiyyədən yardım almışdır.
- Bəzi biznes sahibləri üçün həmin biznes yeganə gəlir mənbəyidir. İki biznes sahibinin ailə üzvlərindən biri əlildir, bir halda isə biznes sahibinin özü əlildir. Bəzi biznes sahiblərinin ailə üzvləri çoxnəfərlidir (6, 7). Onlar digərlərinə nisbətən daha həssasdır və əlavə dəstəyə ehtiyacı vardır.
- Sorğuya cəlb edilmiş şəxslərin əksəriyyəti aldıkları kompensasiyadan razılıqlarını ifadə etmişdir, bəziləri isə hələ də qərarlız olduqlarını, lakin kompensasiyanın itkiləri bərpa etməyə kifayət edəcəyinə inandıqlarını bildirib. Narazı olduğunu bildirən şəxs olmayıb.
- Kommersiya tikililərindən əlavə bəzi torpaq sahələrində meyvə ağacları və bağlar, həmçinin, yardımçı tikililər var.

6. HÜQUQİ ÇƏRÇİVƏ

6.1 Milli qanunvericilik

Dövlət ehtiyacları üçün alınan (və ya torpaq üzərində məhdudiyyətlər qoyma) torpaq və digər əmlaka görə kompensasiya verilməsi ilə əlaqədar məsələlər, hansı ki, təsirə məruz qalan şəxslər və şirkətlərin boyun qaçırma bilmədiyi və fiziki və iqtisadi yerdəyişməyə gətirib çıxardığı məsələlər “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununda (No. 987 III-Q 2010) öz əksini tapmışdır. Bu qanun, əsasən, BMT tələbləri və beynəlxalq qabaqcıl təcrübələrə cavab verir.

Torpaq alma qanunun və əlaqədar qərarların əsas səciyyəvi xüsusiyyətləri aşağıdakılardır:

Dövlət məcburi satınalmaya getməzdən əvvəl bütün səylərini göstərməlidir ki, torpağı danışıqlar yolu ilə əldə etsin (Maddə 4.2). Torpağın dövlət ehtiyacları üçün alınması zərurəti barədə məlumatlandırıldıqdan sonra təsirə məruz qalan əmlakını (torpaq və digər) könüllü şəkildə satmağa razı olan şəxslər kompensasiyaya 10% əlavə ödəniş əldə edirlər(Article 32).

Torpaq almanın planlaşdırılmasının hazırlıq mərhələsində məlumatların açıqlanması və məsləhətləşmənin aparılması barədə qanunda təfəssilatlı prosedur göstərilmişdir (həm fərdi, həm də ictimai iclaslar vasitəsilə kütləvi şəkildə), (Maddələr 12 - 17 və maddə 77).

Təsirə məruz qalan şəxslərin (mülkiyyətçi və istifadəçilərin) və əmlakların siyahıya alınması bələdiyyələrin köməkliyi ilə həyata keçirilir (Maddə 10 və 11) və bu tarix kompensasiya alma hüququ üçün son tarix hesab edilir (Maddə 20). Tutduqları torpaqla bağlı heç bir rəsmi hüquqları olmayan şəxslər siyahıya alma tərəfindən

müəyyənləşdirilir və daşınmaz əmlak istisna olmaqla itirdikləri əmlaka görə kompensasiya və yardımlar almaq, həmçinin daşınar əmlaka dəyən ziyanə görə hüquqlar əldə edirlər (Maddə 7.5).

Təsirə məruz qalan bütün əmlakları qiymətləndirmək məqsədilə Nazirlər Kabineti tərəfindən Qiymətləndirmə Komissiyası yaradılır (Maddə 19 və 20) və bu komissiya tərəfindən ictimai seçim yolu ilə müstəqil qiymətləndirici cəlb edilir (Maddə 23). Alan orqan tərəfindən təsirə məruz qalan şəxslərlə əlaqələrin qurulması və qiymətləndirmənin təşkili, həmçinin, təsirə məruz qalan şəxslərdən daxil olan sualların, məsələlərin və şikayətlərin cavablandırılması və lazımı sənədlərin hazırlanması məqsədilə onlara köməklik göstərilməsi məqsədilə (Maddə 22) Torpağın Alınması Qrupu (TAQ) yaradılır (müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının nümayəndələrindən ibarət).

Kompensasiya bazar qiymətinə əsaslanaraq hesablanı bilər. Əgər bazar qiyməti yoxdursa onda bərpa xərcləri əsasında da hesablanı bilər. Hər iki metodun tətbiq edilə bilinəcəyi halda daha yüksək qiyməti verən metod tətbiq edilir (Maddə 55). Bərpa xərcləri əmlakın bazar qiymətinin üzərinə bu əmlaka müvafiq olan qeydiyyat və alqı-satqı xərclərini əlavə etməklə alınır (maddə 59).

İtirilən gəliri və üçüncü şəxslər qarşısında öhdəliklərə vaxtında əvvəl xitam verilməsi də daxil olmaqla əmlakın alınması nəticəsində ortaya çıxan zərəri kompensasiya etmək məqsədilə bütün təsirə məruz qalan əmlaklar üçün kompensasiya 20% artırılmalıdır (prezidentin sərəncamı (No. 506-3 QD 2007)).

Təsirə məruz qalan şəxslər kompensasiyanı pul və ya natura şəklində almaq arasında seçim edə bilər. (Maddə 38). Kompensasiya əvəzedici torpaq və ya ev şəklində, həmçinin, toxum, bitki, ərzaq, layihənin icrasında yeni iş imkanı (layihə nəticəsində iş yerini itirən şəxslər üçün) və ya belə iş üçün təlim formasında verilə bilər (Maddə 65).

Qanunda qeyd olunur ki, əgər əmlakın bir hissəsinin alınması nəticəsində əmlakın istifadəsi mümkünə və ya faydasız olarsa həmin əmlak bütünlüklə alınmalıdır. Mübahisələr məhkəmə qaydasında həll edilir (Maddə 27).

Qanunla tələb olunur ki, fiziki köçürülməyə məruz qalan şəxslərə həmin evdə yaşadığı illərin sayından asılı olaraq 5-10% köçürülmə köməkliliyi göstərilməlidir - (5% 5 ildən artıq yaşayan üçün və sonrakı hər bir il üçün 1% artırmaqla 10 ilə qədər) (Maddə 66).

Öz biznes fəaliyyətlərini köçürməyə və ya işini dəyişməyə məruz qalan təsirə məruz qalan şəxslər köçürülmə ortaya çıxan bütün xərclərə görə kompensasiya almaq hüququna malikdir (Maddə 56). Alınan torpağın yaxınlığında yerləşən və alınma nəticəsində hər hansı bir mənfi təsirə məruz qalan şəxs də bütün zərərlərə və gəlirin, həmçinin yaşayış vasitələrinin itirilməsinə görə kompensasiya almaq hüququna malikdir (Maddə 62 və 63).

Alınan ərazidən 100 metrdən uzaq məsafəyə fiziki köçmələri tələb olunan şəxslərin sayı 200 nəfərdən çox olduqda KFP-ı hazırlanmalıdır (Maddə 3.9.1), əks halda köçürülmə təlimatı hazırlanmalıdır.

Şikayətlərin çoxluğunu və əhəmiyyətini nəzərə alaraq Nazirlər Kabineti Şikayətlərin Baxılması Komissiyasını təşkil edə bilər. Şikayətlər, həmçinin Alan Orqana (Azəravtoyol) və torpaq alma prosesinin qanunuyğunluğuna nəzarət edən nəzarət orqanına (Maliyyə Nazirliyi) və son olaraq məhkəməyə təqdim edilə bilər (Maddə 75).

6.2 AYİB-in tələbləri

Torpaqların alınması ilə əlaqədar AYİB tələbləri Ətraf Mühit və Sosial Siyasət (2014) sənədinin Performans Tələbləri 5 bölməsində (Torpaq alma, Məcburi köçürülmə və iqtisadi yerdəyişmə) təsvir edilir.

Müvafiq tələblər aşağıdakı kimi təsvir edilə bilər:

- Alternativ layihə dizaynları vasitəsilə mümkün olduğu hallarda layihə nəticəsində meydana çıxan daimi və müvəqqəti fiziki və iqtisadi yerdəyişmədən yan keçmək və ya onu minimallaşdırmaq; yerdəyişmənin qaçılmaz olduğu hallarda, müvafiq kompensasiya, köçürülmə və yaşayış vasitələrinin bərpası fəaliyyət planı hazırlanmalı və icra olunmalıdır;
- Torpaq alma və ya torpaqdan istifadə və torpağa, digər əmlaka və təbii sərvətlərə çıxış imkanlarının məhdudlaşdırıldığı hallarda aşağıdakılar vasitəsilə sosial və iqtisadi əks təsirləri yaxşılaşdırmaq:
 - I. alınması təklif edilən torpağın mülkiyyət hüququnun alınmasından əvvəl itirilən əmlaka görə tam bərpa xərcləri əsasında kompensasiya ödənilməsi²; və
 - II. bu kompensasiyanın, köçürülmə işlərinin və yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin müvafiq məlumat açıqlanması, məsləhətləşmə və təsirə məruz qalan şəxslərin məlumatlı halda iştirakçılığının təmin edilməsi ilə aparılması;
- tutduqları torpaqla bağlı qanunla tanınan hüquqları olmayan və ya belə hüquqlara iddiası olmayan şəxslər də daxil olmaqla bütün təsirə məruz qalan şəxslərin (siyahıya alma tarixinə qədər layihə ərazisində yerləşmiş) yaşayış vasitələrini, gəlir gətirmə potensialını və yaşayış standartlarını ən azı layihədən əvvəlki səviyyədə bərpa etmək və bu keçid dövründə onlara dəstək olmaq;
- digərlərinə nisbətən layihə tərəfindən daha çox əks təsirə məruz qala biləcək, mənfi təsirlərlə üzləşən və ya yaşayış şəraitinin bərpası üçün nəzərdə

² Bu adətən əmlakın bazar dəyərinin üzərinə qeydiyyat xərclərini və əmlakın bərpa xərclərini əlavə etməklə əldə edilir.

tutulmuş tədbirlərə və müvafiq inkişaf yardımlarına özbaşlarına məhdud çıxışı olan həssas şəxslər və qruplar (siyahıya alma dövrünə qədər ərazidə olan şəxslər) üçün xüsusi tələblər nəzərdə tutmaq;

- təsirə məruz qalan şəxslər tərəfindən qaldırılan kompensasiya və köçürülmə ilə bağlı şikayətləri qərəzsiz formada həll etmək üçün yardım mexanizmi də daxil olmaqla onları qəbul etmək və vaxtında həll etmək məqsədilə şikayətlərin baxılması mexanizmini hazırlamaq .
- torpaq alma, köçürülmə və həyat şəraitinin bərpası prosesinin monitorinqini aparmaq və təsirə məruz qalan icma kimi əsas maraqlı tərəfləri cəlb etmək.

Yuxarıdakı siyahı əsas tələblərin yalnız qısa icmalındır və müvafiq siyasət tələblərinin dəqiqləşdirilməsi üçün tam mətnə istinad olunur³.

6.3 AYİB tələbləri və Milli qanunvericilik və təcrübə arasındakı boşluqlar

Azərbaycan Respublikasının "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanunu geniş miqyasda AYİB siyasəti ilə uyğunluq təşkil edir, halbuki bu layihəyə aid olan bir sıra vacib fərqlər var.

Bu KFP-ı qanunvericiliyin tələbləri və yerinə yertirilmiş torpaq alma işləri arasında müəyyən edilmiş boşluqları aradan qaldırmağı və AYİB tələblərinə tam cavab verməyi göz önündə tutaraq tərtib edilmişdir.

Layihə üzrə aradan qaldırılması lazım olan boşluqlar aşağıdakılardır:

- Kompensasiyaların ödənilməsindən sonra Alan Orqan (bu halda Azəravtoyol) tərəfindən monitorinqin aparılması qanunla tələb olunmur, halbuki bu, AYİB tərəfindən tələb olunur. Bu tələb sözügedən layihə üçün xüsusilə əhəmiyyətlidir. Belə ki, Azəravtoyol yoxlamalıdır ki, təsirə məruz qalan şəxslər ödənilmiş kompensasiya ilə itirilən əmlakını və yaşayış vasitələrini bərpa edə bilibmi. Bu layihə üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir ki, ödənilmiş kompensasiyanın təsirə məruz qalan şəxsə biznes sahəsini yeni məkanda bərpa etməyə imkan verib vermədiyi və ya yaşayış şəraitini bərpa etmək üçün əlavə köməkliyə ehtiyac duyulma məsələsi müəyyənləşdirilsin (təlim, işlə təminat).
- AYİB tərəfindən tələb olunduğu halda qanunda həssas qruplar üçün ünvanlı yardım tələbi yoxdur. Həssaslıq məsələsi siyahıya alma ilə qeydiyyatla alınmayıb və onlara köçürülmə prosesi nəticəsində əks təsirlərə görə əlavə köməkliyin göstərilməsi nəzərdə tutulmayıb. Sosial-iqtisadi sorğu ilə aydınlaşdırılıb ki, sənədləşmə işlərinin aparılmasında və yeni torpaq sahəsi tapmaqda və onu əldə etməkdə bələdiyyələr təsirə məruz qalan şəxslərə

³<http://www.ebrd.com/what-we-do/strategies-and-policies/approval-of-new-governance-policies.html>

köməklik göstəriblər. Buna baxmayaraq, müəyyənləşdirilən hər hansı digər həssas qruplara köməklik göstərilməlidir və AYİB-ə hesabat verilməlidir.

- Qanuna görə torpaq üzərində qanuni hüquqları olmayan şəxslər daşınmaz əmlak istisna olmaqla digər itkilərə görə, həmçinin, köçürülmə zamanı daşınar əmlaka dəyən zərərə görə kompensasiya almaq və köçürülmə yardımını almaq hüququ var. Təcrübədə isə belə şəxslər təsirə məruz qalan tikililərə görə pul kompensasiyası alırlar və köçürülmə yardımları ilə təmin edirlər. AYİB tələblərinə əsasən belə şəxslər torpaq istisna olmaqla bütün təsirə məruz qalan əmlaka görə (qeydiyyatlı olmayan yaşayış və qeyri-yasayış tikililəri də daxil olmaqla) tam bərpa dəyəri əsasında kompensasiya almaq, həmçinin köçürülmə və / və ya yaşayış səviyyəsinin bərpası üçün yardım almaq hüququna malikdir. Bank tələblərində qeyd olunur ki, fiziki köçürülməyə məruz qalan şəxslərə hüquqlarla təmin edilmiş adekvat yaşayış yeri üçün seçimlər verilməlidir. Bu tələblər KFP-in Kompensasiya Hüquqları Cədvəlində (KFP-in 9-cu Hissəsi) göstərilmişdir. Sosial-iqtisadi sorğu təsdiq etdi ki, qeydiyyatlı tikililəri olan şəxslər (5 ev və 1 biznes) aldıkları kompensasiyadan razıdırlar. Halbuki, Azəravtoyol bütün ev təsərrüfatlarının və bizneslərin monitorinqini həyata keçirməlidir ki, adekvat yaşayış yerlərinin və yaşayış və həyat standartlarının bərpa olunub olmadığı müəyyənləşdirilsin və əgər əksi aşkar edilərsə buna nail olana qədər köməklik göstərilsin.
- Qanunda qeyd olunur ki, kompensasiya köçürülmədən əvvəl ödənilməlidir. Bu, AYİB tələblərinə uyğundur. Halbuki, sorğu nəticəsində prosedur boşluqlar aşkar edildi. Belə ki, sorğu aparılan şəxslərin 13 % -inə (kompensasiya ödənilmiş 99 şəxsdən 13-ü) kompensasiyanın onların hesablarına köçürülməsinə dair xəbərdarlıq edilməmişdir.
- Qanunla tələb olunur ki, fiziki köçürülməyə məruz qalan şəxslərin sayı 200-dən artıq olduqda KFP-ı hazırlanmalıdır və bu halda da sosial-iqtisadi araşdırma tələbi yoxdur. AYİB tələb edir ki, fiziki və iqtisadi köçürülmə ilə nəicələnən bütün layihələr üçün KFP-ı hazırlanmalıdır. Yalnız iqtisadi köçürülmə baş verərsə AYİB tələb edir ki, Yaşayış Vasitələrinin Bərpası üzrə Çərçivə Sənədi hazırlansın. Bu planlaşdırma sənədlərinin hazırlanması üçün sosial-iqtisadi baza araşdırması aparılmalıdır.

7. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM ÜZRƏ BAŞLICA PRİNSİPLƏR

Layihə üçün yeni alınacaq torpaq və əmlaklar üçün də tətbiq olunacaq kompensasiya, köçürülmə və yaşayış vasitələrinin bərpası ilə əlaqədar Azəravtoyol tərəfindən razılaşdırılmış əsas prinsiplər aşağıdakılardır:

- Fiziki və iqtisadi yerdəyişmədən qaçmaq, və ya onu minimallaşdırmaq üçün alternativ layihə dizaynları nəzərdən keçiriləcək, məsələn, yaşayış məntəqələrini, kommersiya və yaşayış tikililərindən yan keçmək, həmçinin özəl məhsuldar torpaqlara nisbətən dövlət və yararsız torpaqlara üstünlük vermək və.s.;

- Tutduqları torpaqla bağlı qanunla tanına bilən hüquqları olmayan və ya belə hüquqlara iddiası olmayan şəxslər torpaq istisna olmaqla təsirə məruz qalan bütün əmlaklara görə kompensasiya almaq və köçürülmə yardımı hüquqları əldə edirlər;
- Fərdi təsirləri müəyyən etmək, baza məlumatlarını təmin etmək və müvafiq köçürülmə / yaşayış bərpası tədbirlərini işləyib hazırlamaq məqsədilə təsirə məruz qalan şəxsləri / ev təsərrüfatlarını əhatə edən sosial iqtisadi araşdırma icra ediləcək;
- Tutduqları torpaqla bağlı qanunla tanına bilən hüquqları olmayan və ya belə hüquqlara iddiası olmayan şəxslər siyahıya alma tərəfindən qeydiyyatda alınacaq; bu kateqoriyadan olan təsirə məruz qalan şəxslər maliyyələşdirən təşkilatın tələbləri əsasında məlumatlandırılacaq;
- KFP-ların hazırlanması və icrası dövründə təsirə məruz qalan şəxslərlə faydalı məsləhətləşmələr keçiriləcək və məlumatlar açıqlanacaq;
- Mümkün olduğu qədər torpaqların alınması razılaşma əsasında həyata keçiriləcək ki, məcburi alınmadan kənar qaçılsın;
- Bütün təsirə məruz qalan əmlaklar üçün kompensasiyalar tam bərpa dəyəri əsasında hesablanacaq və təsirə məruz qalan şəxslərin seçdikləri bank hesablarına köçürüləcək.;
- Alınmış torpaq və əmlaka daxil olmazdan əvvəl kompensasiya ödənilməlidir.;
- Təsirə məruz qalan şəxslərə kompensasiya seçimləri təqdim edilir və ən uyğun köçürülmə alternativləri ilə təmin edilir, hansı ki, təsirə məruz qalan icmadan gələn təkliflər nəzərə almaq seçilib;
- Kompensasiyaya əlavə olaraq TMQŞ-ə köçürülmə üzrə köməklik və yaşayış şəraitinin bərpası yardımı göstəriləcək, məsələn, gəlir itkisinə görə kompensasiya və ya köçürülmədən sonra keçid dövründə yardım;
- Sosial iqtisadi araşdırma və monitoring nəticəsində müəyyənləşdirilmiş həssas qruplara xüsusi köməklik göstəriləcək;
- Bütün kompensasiya, köçürülmə yardımı və həyat şəraitinin bərpası köməkliyi qadın və kişilərə bərabər paylanacaq;
- Təsirə məruz qalan şəxslərin kompensasiya və köçürülmə ilə bağlı şikayət və narazılıqlarını çatdırma biləcəkləri və tez cavab gözləyəcəkləri şikayətlərin baxılması mexanizmi icra olunacaq;

- Bütün kompensasiya, köçürülmə və yaşayış şəraitinin bərpası tədbirləri mütəmadi olaraq həyata keçiriləcək.

Təsirə məruz qalan digər torpaqlar barədə məlumatlar məlum olduqda yeni KFP və KFP əlavələri hazırlanacaq və onlar KFP-da göstərilmiş eyni prinsip və prosedurlara əsaslanacaq.

8. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM ÜÇÜN MÜNASİBLİK

Layihə təsirinə məruz qalan şəxslər - layihə üçün torpaq alma işləri nəticəsində fiziki və / və ya iqtisadi yerdəyişməyə məruz qalan və siyahıya alma tərəfindən qeydə alınmış bütün şəxslər nəzərdə tutulur və onlar bu KFP-da nəzərdə tutulmuş kompensasiya və yardımları almaq hüququ qazanırlar. Siyahıya alma qeydiyyatı bu hesabatla Əlavə 1 kimi əlavə olunmuşdur.

Siyahıya alma fəaliyyəti ilə bağlı narazılığı olan və / və ya kompensasiya və yardım almaq üçün iddiası olan şəxslər belə narazılıqlarını Azəravtoyol ASC-ə təqdim edə bilərlər və onlar bu KFP-da təsvir edildiyi Şikayətlərin Baxılması Mexanizmi (KFP, hissə 14) vasitəsilə baxılacaq və həll ediləcək.

Bu KFP çərçivəsində nəzərdə tutulmuş kompensasiya və köçürülmə/həyat şəraiti bərpası yardımını almaq hüququ qazanan şəxslər aşağıdakılardır:

- a) Təsirə məruz qalan şəxslərin mülkiyyətçiləri;
- b) Təsirə məruz qalan torpaqların qeydiyyatlı istifadəçiləri;
- c) Torpaqdan başqa təsirə məruz qalan əmlakların mülkiyyətçiləri (qeydiyyatlı və qeydiyyatsız yaşayış və kommersiya tikililəri, qeyri-yaşayış tikililəri, məhsullar, bitkilər, ağaclar);
- d) Təsirə məruz qalan bizneslərin sahibləri;
- e) Təsirə məruz qalan bizneslərin işçiləri;
- f) Həssas şəxslər

Yuxarıdakı təsirə məruz qalan şəxslərin kateqoriyalarının hər biri üçün kompensasiya hüquqları itkilərin növlərinə görə bu sənədin növbəti hissəsində göstərilmişdir (Bax: hissə 9).

Siyahıya alma tarixindən (təsirə məruz qalan əmlakın inventarının və siyahıya almanın tamamlanmasının son günü) sonra layihə ərazisində məskunlaşmış şəxslər hər hansı bir kompensasiya və yardım hüququ qazanmır.

8.1 Həssas şəxslər və ev təsərrüfatları

Bəzi şəxslər və qruplar digər təsirə məruz qalan şəxslərə nisbətən daha həssas olduğundan yaşayış şəraitinin bərpası üçün xüsusi tədbirlərə ehtiyac olur. Belə qruplara aşağıdakılar aiddir:

- Yaşadıqları evdən başqa yaşayış yeri olmayan və yaşadıqları həmin evin yerləşdiyi torpaq sahəsi üzərində qeydə alınmış hüquqları olmayan (ictimai torpaq və ya digər şəxslərin torpağı) şəxslər;
- Digər gəlir mənbəyi olmayan və qeydiyyatsız biznes işlədən şəxslər;
- Yeganə gəlir və yaşayış mənbəyi təsirə məruz qalan torpaq olan (və ya əksər hissəsi bu torpaq olan) şəxslər;
- Yaşlı ev təsərrüfatları (bir və ya iki yaşlı şəxsin evdə tək yaşaması), bir valideynli qadın başçılı ailələr, çoxsaylı ailə üzvləri (əsasən də azyaşlılar) olan ev təsərrüfatları, əlil ailə üzvü olanlar, xüsusən də fiziki köçürülmə halında;
- Layihə və torpaq alma barədə məlumat əldə etməkdə çətinlik çəkən və müqavilə sənədlərini və digər müvafiq sənədləri başa düşməkdə çətinlik çəkən savadsız şəxslər, və.s.

Yuxarıda sadalanan hər hansı bir həssas qrup kateqoriyasına aid edilən (və ya müəyyənləşdirilmiş digər kateqoriyalar aid olan) və ünvanlı yardıma ehtiyacı olan şəxslərin / ev təsərrüfatlarının siyahısı monitoring zamanı və ya tikintidən əvvəl (kompensasiyanın hələ ödənilmədiyi halda) yerli qurumların köməkliyi ilə tərtib ediləcək və AYİB-ə hesabat veriləcək. Mümkün köməklik növləri KFP-in əlavəsində göstərilmişdir (Əlavə 10.5).

9. KOMPENSASIYA HÜQUQLARI CƏDVƏLİ

Cədvəl 9.1 Təsirə məruz qalan şəxslərin itkilərin növünə görə kompensasiya almaq hüquqları

İTKİNİN/TƏSİRİN NÖVÜ	TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSİN/MÜƏSSSƏNİN KATEQORİYASI	TMQ ŞƏXSLƏRİN SAYI	KOMPENSASIYA HÜQUQLARI
Özəl kənd təsərrüfatı, biznes və həyətyanı torpaqlarının daimi itirilməsi	Torpağın mülkiyyətçisi	2.951 kənd təsərrüfatı torpaqlarının mülkiyyətçiləri 53 həyətyanı torpaqlarının mülkiyyətçiləri 28 biznes sahəsi torpaqlarının mülkiyyətçiləri	Torpaq üçün tam bərpa xərcləri əsasında nəğd kompensasiya, və ya Eyni səviyyədə və ya daha yaxşı ölçüdə və keyfiyyətdə torpaqla əvəzləmə
Bələdiyyə torpaqlarının istifadəsinə çıxışın (istifadənin) daimi itirilməsi	Torpağın rəsmi istifadəçiləri (icarədarlar)	Hal-hazırda bilinmir	Torpağa girməzdən ən azı üç ay əvvəlcədən torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınacağı haqqında məlumatlandırma Və icarə üçün yaxın ərazilərdə eyni ölçüdə və keyfiyyətdə torpağın müəyyən olunmasında köməklik və ya əgər yalnız torpağın bir hissəsi təsirə məruz qalırsa, bələdiyyə tərəfindən icarə müqaviləsində dəyişiklik edilərək təsirə məruz qalan hissənin çıxılması
Layihənin təsirinə məruz qalan birillik və çox illik əkin, tarla və ağaclar	Əkin sahələrinin, tarlaların və ağacların mülkiyyətçiləri (torpaq üzrə rəsmi və ya qeyri rəsmi istifadəçi ola bilər)	Təxmin edilən 3000 təsirə məruz qalmış əkin sahələri, tarlalar, ağac mülkiyyətçiləri Bələdiyyə torpaqlarını icarəyə götürənlərin sayı bilinmir	Əkin sahələrindən və tarlalardan məhsulu tam yığma hüququ Və ya İllik/cox illik əkinlərin və ağacların itirilməsinə görə tam bərpa xərcləri əsasında nəğd kompensasiya

İTKİNİN/TƏSİRİN NÖVÜ	TƏSİRƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSİN/MÜƏSSISƏNİN KATEQORİYASI	TMQ ŞƏXSLƏRİN SAYI	KOMPENSASIYA HÜQUQLARI
Qeydiyyatda olan və qeydiyyatda olmayan yaşayış tikililərinin itirilməsi (fiziki köçürülmə)	Təsirə məruz qalmış tikilinin mülkiyyətçiləri (tikilinin yerləşdiyi ərazi üzrə qeydiyyat hüquqları olan şəxslər və ya bu digər şəxs tərəfindən tikilib və ya ictimai torpaqdır)	7 qeydiyyatda olan və 7 qeydiyyatda olmayan tikililərin sahibləri Fiziki köçürüləcək evlərin 60 nəfər ailə üzvləri	Yaşayış tikililəri üçün tam bərpa dəyərində nəğd kompensasiya
Qeydiyyatda olan və qeydiyyatda olmayan kommersiya obyektlərinin itirilməsi	Biznes tikililərinin sahibləri (tikilinin yerləşdiyi torpaq üzərində qeydiyyatlı hüququ olmayan şəxslər də daxil olmaqla)	29 biznes sahibi (19u aktiv)	Biznes tikililəri üçün tam bərpa dəyərində nəğd kompensasiya
Qeyri-yaşayış tikililərinin itirilməsi (köməkçi tikililər və torpaq üzərindəki digər yaxşılaşdırmalar)	Qeyri-yaşayış tikilisinin sahibi	60 Qeyri-yaşayış tikililərinin sahibləri	Qeyri-yaşayış tikililəri üçün tam bərpa dəyərində nəğd kompensasiya
Biznes fəaliyyətinin yenidən bərpasına qədər köçürülmə zamanı gəlirlərin itirilməsi (rəsmi və ya qeyri rəsmi)	Fəaliyyətdə olan biznes sahibkarları/işçilər	19 fəaliyyətdə olan biznes sahibkarları fəaliyyətdə olan biznes sahələrinin 57 işçisi	Köçürülmə zamanı gəlir itkisinin bərpası məqsədilə 6 aya qədər müavinətin nəğd kompensasiyası (biznes və iqtisadi fəaliyyətlərin yenidən bərpasına qədər) Və Əgər monitoring zamanı gəlir mənbələrinin tam bərpasının (10.4-də göstərilib) təmin olunmaması ilə rastlansa yaşayış şəraitlərinin təkmilləşdirilməsi üçün yardım
Torpaqların alınması zamanı həssas insanlara mənfi təsirlər	Həssas şəxslər/ ev təsərrüfatları	Hal-hazırda bilinmir (KFP-da göstərildiyi kimi müəyyənləşdiriləcək)	Torpaq alma zamanı mənfi təsirlərin aradan qaldırılması və yaşayış standartlarını və ya yaşayış mənbələrinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə təsirə məruz qalmış həssas şəxslərə/ ev təsərrüfatlarına kömək etmək üçün yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsi (10.5 bölməsində verilmişdir)

10. KOMPENSASIYA VƏ YARDIM

Təsirin növündən və aid olduqları kateqoriyadan asılı olaraq təsirə məruz qalan şəxslər təsirə məruz qalan əmlaka / və ya köçürülməyə / yaşayış səviyyəsinin bərpası üzrə yardım əldə edirlər. Kompensasiya hüquqları cədvəlində göstərilib (Hissə 9).

Bütün təsirə məruz qalan daşınmaz əmlaklar üçün hesablanmış kompensasiya məbləği 20% artırılmışdır ki, daşınmaz əmlakın alınması, itirilmiş gəlir və üçüncü şəxslər qarşısındakı öhdəliklərin vaxtından əvvəl xitam verilməsi nəticəsində dəyən zərər örtülsün (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (No. 506-3 QD 2007)).

Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında qanuna əsasən əgər təsirə məruz qalan şəxslər məcburi satınalma başlanmazdan əvvəl könüllü alqı-satqıya razılıq verərlərsə onda təsirə məruz qalan torpağa və torpaq üzərində əmlaka görə hesablanmış kompensasiyaya 10 % əlavə edilir.

Təsirə məruz qalan şəxslərə təklif edilən kompensasiya məbləğində yuxarı qeyd olunan maddələr nəzərə alınır.

10.1 Torpaq, məhsul, bitki və ağaclar üçün kompensasiya

Layihənin əhatə olunduğu 4 rayonda layihə tərəfindən təsirə məruz qalan torpaqlar (kənd təsərrüfatı torpaqları, kommersiya və həyətəyən) üçün kompensasiya qiymətləri müstəqil qiymətləndirici tərəfindən aparılmış araşdırma əsasında müəyyənləşdirilmiş və Maliyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiqlənib (bax Əlavə 3).

Qanuna əsasən müstəqil qiymətləndirici təsirə məruz qalan ərazidə qeydə alınmış alqı-satqı qiymətlərini araşdıraraq bazar qiymətini müəyyənləşdirir. Belə informasiya mövcud olmadıqda qiymətləndirici bərpa xərclərini hesablayır hansı ki, təsirə məruz qalan torpağın yaxınlığında yerləşən və eyni məhsuldarlığa və potensiala malik olan, həmçinin oxşar və daha inkişaf etdirilmiş infrastruktur və xidmətlərə malik torpağın dəyəri üstəgəl həmin torpağ təsirə məruz qalan torpağın səviyyəsinə çatdırmaq üçün lazımı xərclər, üstəgəl qeydiyyat və alqı-satqı xərcləri ilə hesablanır. Hər iki metodun tətbiq edilə biləcəyi halda yüksək dəyəri verən metod istifadə edilməlidir.

Təsirə məruz qalan şəxslər ya pul formasında kompensasiya, ya da əvəzedici torpaqdan (eyni ölçü və keyfiyyətdə) birini seçə bilərlər, halbuki təsirə məruz qalan hissələr çox az olduğundan bu seçimə üstünlük verilmir.

Bələdiyyə torpaqlarına görə müvafiq bələdiyyələr qanunvericiliyə uyğun olaraq kompensasiya olunacaqlar. Bələdiyyə torpaqlarını icarəyə götürmüş şəxslər/şirkətlər planlaşdırılan torpaq alma ilə bağlı məlumatlandırılacaqlar və digər icarə torpağı tapmaqda köməklik göstəriləcək. Əgər alınacaq sahə əhəmiyyətli deyilsə onların icarə müqaviləsi həmin ərazinin çıxarılmasını əks etdirərək dəyişilməlidir.

Məhsullar və bitkilər torpaq almadan əvvəl yığılmalıdır, lakin əgər bu mümkün olmazsa bazar qiymətləri əsasında kompensasiya olunacaqlar. Həm meyvə ağacları, həm də bar verməyən ağaclar tam bərpa dəyərləri əsasında kompensasiya olunacaqlar. Meyvə ağacları itirilmiş gəlirə görə, bar verməyən ağaclar isə oduncağın bazar qiyməti əsasında kompensasiya edilir.

10.2 Yaşayış, biznes və qeyri-yaşayış tikililəri üçün kompensasiya hesablanması

Yaşayış, biznes və qeyri-yaşayış tikililəri (yardımcı tikililər və torpaq üzərindəki hasar, heyvan damları, su nasosları, suvarma kanalları və s. kimi tikililər) üçün kompensasiyalar tam bərpa xərcləri əsasında ödənilir. Bu qiymətə itirilmiş tikilinin oxşar xüsusiyyətlərinə malik digər ərazidə tikilməs, tikinti materiallarının bazar qiymətləri də daxil olmaqla, yerli ərazidə əmək və nəqliyyat və qeydiyyat xərcləri (qeydiyyat və alqı-satqı xərcləri və vergilər) daxildir. Tikililərin köhnəlmə əmsalı və tikilidən çıxarılan material xərcləri kompensasiyadan çıxılmazdır.

Qeydiyyatda olan və olmayan tikililər eyni qaydada kompensasiya olunur. Buraya həmçinin tikili sahibinə aid olmayan torpaq üzərində tikilmiş tikili də aiddir (hansı ki, digər bir şəxsə məxsus özəl və ya ictimai torpaq ola bilər).

Tikilinin təsirə məruz qalmış hər kv metri üçün hesablanmış orta qiymət müstəqil qiymətləndirici tərəfindən hesablanıb, vahid qiymətlər müəyyən olunub. (Əlavəyə bax 3). Keyfiyyətlərini (istifadə olunmuş materialların keyfiyyətlərini) və onların ölçülərini qiymətləndirmək məqsədilə təsirə məruz qalmış tikililərin hər biri fərdi qiymətləndirilir.

Təsirə məruz qalmış ərazidə 5 ildən artıq müddətə yaşayan şəxslər köçürməni asandlaşdırmaq məqsədilə narahatlığa görə ödəniş alırlar. Narahatlığa görə ödəniş Qanunla müəyyən olunur və yaşayış tikilisinin kompensasiya məbləğinin 5%-dən 10%-dək artımına bərabərdir, 5 ildən yuxarı hər bir ilə görə bir faiz artırmaqla hesablanır.

Təsirə məruz qalan şəxslərə təklif edilən kompensasiya məbləğində yuxarı qeyd olunan maddələr nəzərə alınır

10.3 Gəlirin itirilməsinə görə kompensasiya

Əgər kommersiya obyektinin alınması biznesdən gələn gəlirin itirilməsinə gətirib çıxarsa, onda biznes sahibi keçid dövrü ərzində xalis itkilərə görə kompensasiya alır, məsələn, eyni ərazidə (qismən alınmış biznes üçün) və ya digər bir ərazidə (biznesin tam alınması halında) biznesi tam bərpa edəne qədər. Bu kompensasiya biznesin aktiv olmadığı hər bir ay üçün maksimum 6 aya qədər verilir.

İtirilmiş xalis gəlir ya vergi qeydiyyat sənədləri əsasında, ya da həmin məlumatlar mövcud olmadığı təqdirdə (qeydiyyatsız biznes) xalis gəlirin hesablanması (aylıq,

həftəlik, günlük və.s. müvafiq olduğu kimi) rəsmi qiymətləndirici tərəfindən müəyyənləşdiriləcək. İkinci halda itkilər oxşar, qeydiyyatlı və gəlir gətirən obyektlərin məlumatları ilə müqayisə əsasında müəyyən edilir.

Təsirə məruz qalan şəxs təsirə məruz qalan aktiv biznesin işçisi olduqda onda o, biznesin aktiv olmadığı müddətdə, lakin 6 aydan çox olmadan aylıq əmək haqqı məbləğində kompensasiya əldə edir. Məbləği isə biznes və vergi qeydiyyatından götürüləcək, lakin əgər bu məlumatlar olmazsa minimum əmək haqqı istifadə olunur.

10.4 Yaşayış vasitələrinin bərpası yardımı

Əgər kommersiya və qeyri-yaşayış tikililərə görə və itirilmiş gəlirlərə görə kompensasiya almış təsirə məruz qalan aktiv biznes obyektlərinin sahibləri gəlir gətirən gətirən əmlakını bərpa etməyiblərsə belə bizneslərin sahibləri və işçiləri yaşayış vasitələrinin bərpası üzrə yardım almaq hüququ əldə edirlər. Belə yardımı təmin etmək üçün ehtiyac, həmçinin göstəriləcək yardımın növü monitoring zamanı müəyyənləşdiriləcək və AYİB-a hesabat veriləcək. Bu tapşırıqları yerinə yetirərəkən, həmçinin real yardımını təmin edərkən Azərbaycanın yerli qurumlarla (bələdiyyə və rayon) yaxından əməkdaşlıq edəcək, çünki yerli qurumlar təsirə məruz qalan yerli bizneslərə və xidmət göstərənlərə daha yaxşı bələddirlər (yerli məşğuliyyət orqanları, təlimlər, kredit imkanları, və.s.).

Yaşayış vasitələrin bərpası tədbirlərinə aşağıdakılar aiddir:

- Layihə tərəfindən yaradılan iş imkanlarına çıxış;
- digər yerli iş imkanlarına çıxış imkanları (məs. ictimai işlər, bələdiyyə qurumlarında işlər, və.s.);
- digər gəlir/yaşayış vasitələrinə çıxış əldə etməkdə köməklik (digər yerli bizneslərdə imkanlar);
- iş təlimləri, bacarıqların inkişafına çıxışda köməklik;
- Kredit imkanlarına çıxışda köməklik.

10.5 Həssas şəxslər və ev təsərrüfatlarına köməklik

Torpaq alma işlərinə birbaşa cəlb olunmuş və təsirə məruz qalan şəxslərin şəraitlərinə bələb olmuş yerli orqanların köməliyi ilə monitoring zamanı Azərbaycanın tərəfindən həssas şəxslər və ev təsərrüfatları müəyyənləşdiriləcək. Bu şəxslərin siyahısı (və onların təsirə məruz qalan ailə üzvləri), həssaslığın mahiyyəti, həmçinin göstərilmiş və ya göstəriləcək köməliyin növü KFP-ın icrasından əvvəl hazırlanacaq və AYİB-a təqdim ediləcək. Sosial-iqtisadi araşdırma zaman həssas qrupların mümkün kateqoriyaları bu hesabatda Hissə 8-1 -də göstərilmişdir. Köməliyin növlərinə aşağıdakılar aiddir, lakin bunlarla məhdudlaşmır:

- Yeni, rəsmi qeydiyyatda olan evin tikilməsi üçün torpaqların tapılmasında bələdiyyələrin köməyi

- Evin tikilməsini təmin etmək üçün köməklik göstərmək (podratçının tapılması, işlərin monitorinqi, ödənişlərin idarə olunması, və.s.)
- Ev təsərrüfatına aid olan əşyaların, mebellərin və digər daşına bilən əşyaların heyvanlar da daxil olmaqla köçürülməsini təşkil etmək, hansı ki, onlar bu evdə 5 ildən az müddətdə yaşamışdır (buna görə də narahatlıq üçün kompensasiya ala bilmirlər).
- Torpaqların alınması üçün sənədlərin hazırlanmasında kömək etmək
- Torpaq məsələlərinə aid olan hüquqi
- Yaşayış şəraitinin yenidən bərpasını təmin etmək üçün köməklik (hissə 10-4-ə bax)

10.6 Tapıla bilinməyən mülkiyyətçilər üçün kompensasiya

Əgər təsirə məruz qalmış torpağın mülkiyyətçisi layihə ərzisində deyilsə və ya tapıla bilinmirsə və ya onu tanıyan şəxsləri müəyyənləşdirmək mümkün olmur (qonşulardan məlumat toplayan yerli polis, ailə üzvləri və ya digər yollarla) onda kompensasiya məbləği müvəqqəti bank hesablarına köçürülür. Əgər təsirə məruz qalan şəxs müəyyən olunarsa və kompensasiya tələb edərsə, o birbaşa şəxsiyyət vəsiqəsini və ya pasportunu təqdim etməklə məhkəməyə müraciət edə bilər. Məhkəmə müvəqqəti hesablardan kompensasiya məbləğinin çıxarılmasına razılığı təmin edir. Həmin razılıq əsasında bank tərəfindən kompensasiya məbləği verilir.

11. KFP-in HAZIRLANMASI VƏ İCRASI ÜZRƏ TƏŞKİLATI CAVABDEHLİKLƏR

Bu KFP-in və onun əlavəsinin hazırlanması Azəravtoyolun öhdəliyindədir. Cavabdehliklər Layihə İcra Qrupu və Torpaq Alma Şöbəsi arasında bölünmüşdür. Beynəlxalq Maliyyə İnstitutları (BMI) (bu halda AYİB) layihələrində müvafiq formada köçürülmə planlarının (bu KFP kimi) hazırlanması və icrasında bütün fəaliyyətlər LİQ- (torpaq alma da daxil olmaqla bütün sosial məsələlərə cavabdeh) tərəfindən koordinasiya olunur. LİQ torpaq alma təsirlərinin və onların necə aradan qaldırıldığını, həmçinin təsirə məruz qalan şəxslərin öz həyat şəraitini və yaşayış vasitələrini layihədən əvvəlki səviyyədə bərpa edib etmədiklərini yoxlayaraq bu barədə BMI-larına hesabat verməklə monitorinq aparılmasına cavabdehdir.

LİQ Azəravtoyolun digər şöbələri ilə, xüsusilə Torpaq Alma Şöbəsi ilə, həmçinin digər xarici maraqlı tərəflərlə, məsləhətçilərlə və BMI əməkdaşları ilə əməkdaşlıq edir.

Azəravtoyolun Torpaq Alma Şöbəsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi əsasında torpaq almanın planlaşdırılması və icrası, həmçinin təşkilatlararası əməkdaşlıqdan məsuldur. Əsas iş öhdəliklərinə torpaq satın alma və məcbur geri alma ilə əlaqədar bütün sənədlərin hazırlanması, rəsmi qeydiyyatlar və sahə səfərləri əsasında siyahıya alma məlumatlarının toplanması (yerli qurumların nümayəndələri ilə əməkdaşlıq qurmaqla), həmçinin əmlakın qiymətləndirilməsi də daxil olmaqla digər bütün məlumatların əldə edilməsi, torpaq alma razılaşmalarının imzalanmasına iştirak və kompensasiyaların ödənilməsi daxildir. Bu KFP-in icrasının tərkib hissəsi olaraq, hər hansı təsirə məruz qalan həssas şəxsləri və ev təsərrüfatlarını

müəyyənləşdirməkdə Torpaq Alma Şöbəsi yerli qurumlarla əməkdaşlıq edəcək (növbəti paraqraflara bax). Əgər müəyyən edilsə ki, təsirə məruz qalan biznes obyektləri və onların işçiləri əldə etdikləri kompensasiya ilə yeni ərazidə biznesi tam bərpa edə bilməyib, onda TAŞ yerli qurumlarla əlaqə yaradıb həmin şəxslərə hansı növ yardımın göstərilməsini və bu işdə əsas məsul şəxsləri müəyyənləşdirəcək.

Təsirə məruz qalan bələdiyyələrin və müvafiq İcra Hakimiyyəti nümayəndələri həm köçürülmənin planlaşdırılması, həm də icrasında mühüm rola malikdir. Hər bir müvafiq inzibati ərazi üzrə bu qurumların nümayəndələri təsirə məruz qalan şəxslərlə əlaqə yaratmaqda köməklik göstərirlər. Onlar bildirişləri çatdırır, yerli məsləhətləşmə iclaslarını təşkil edir, qiymətləndirməyə köməklik göstərir, səfərlərin monitoringini aparır və.s. Bu KFP-in icrası ilə bağlı ən böyük tapşırıqlardan biri layihə tərəfindən təsirə məruz qalan həssas şəxslərin/ev təsərrüfatlarının siyahısının tərtib edilməsidir. yerli qurumlar bu siyahıların ilkin versiyasını hazırlayır və hər birinə təmin edilməsi təklif edilən yardım tədbirini göstərir. Daha sonra bunlar Azəravtoyolun Torpaq Alma Şöbəsi ilə müzakirə olunur. Yardım tədbirlərinin yerinə yertirilməsi lazım olduğu təqdirdə Azəravtoyolun köməkliyi ilə yerli qurumlar tərəfindən həyata keçiriləcək.

12. LAYİHƏNİN VƏ KFP-in İCRASI ÜÇÜN VAXT QRAFİKİ

Azəravtoyolun hazırkı planı (November 2016) tikinti işlərinə 2017-ci ilin 3-cü rübündə başlamaq və 2020-cil ilin 3-cü rübündə başa çatdırmaqdır. Layihə üç tikinti hissəsinə bölünmüşdür.

Hissə I: km 0+000- 39+800. Bu hissə əsasən Şəmkir rayonul ərazisindədir.

Hissə II: km 39+800-82+200 bu hissə Şəmkir(39+800-41+850) Tovuz (41+850-71+700) və Ağstafa rayonunun bir hissəsini (71+700-82+200) əhatə edir.

Hissə III: km 82+200- 130+150 bu hissə Ağstafa rayonunun bir hissəsini (km82+200-93+700) və Qazax rayonunu (93+700- 130+150) əhatə edir.

Azəravtoyol KFP-in təsdiqindən sonra icrasına başlayacaq. Azəravtoyol KFP-in əlavəsinin hazırlanmasına qədər bu hesabatın siyahıya almasında nəzərdə tutulan torpaqlardan başqa torpaq almayacaq.

Birinci hissədə tikintinin vaxtında başlamasına şərait yaratmaq üçün, əgər ehtiyac duyularsa, KFP-in əlavəsi 2 mərhələdə hazırlana bilər. Birinci mərhələ Şəmkir və tovuz rayonunda alınmamış torpaq sahələrin əhatə edə bilər və 2017-ci ilin 1-ci rübünün sonuna qədər başa çatdırıla bilər. Daha sonra torpaq alma işləri KFP-in əlavəsində göstəriləndiyi kimi 3-cü rübün başlanğıcına qədər - bu hissədə tikinti başlayana qədər başa çatdırıla bilər. KFP-in əlavəsinin ikinci mərhələsi Tovuz, Ağstafavə Qazax rayonlarında yeni torpaqlar məlum olduqdan sonra hazırlana bilər və AYİB-ə təsdiqi üçün təqdim edilə bilər.

Bu layihə çərçivəsində torpağı alınmış və ya alınacaq şəxslərin içərisindən həssas qrupları və şəxsləri müəyyən etmək məqsədilə Azərbaycanın yerli qurumlarla sıx əməkdaşlıq ediləcək. Siyahıda həmin şəxslərin adları və hansı növ köməklik göstəriləcəyi yazılmalıdır. Siyahı 2017-ci ilin yanvar ayının sonuna qədər hazırlanmalıdır və baxılması və təsdiq olunması üçün AYİB-ə göndərilməlidir..

Azərbaycanın mütəmadi olaraq torpaq alma işlərinin monitorinqini aparacaq və 2017-ci ilin 2-ci rübündə birinci xarici monitorinq missiyası üçün xarici monitorinq cəlb ediləcək (bax hissə 15.1.2).

Cədvəl 12.1. TAKP-in icrası üçün nəzərdə tutulmuş vaxt qrafiki

		2016	2017				2018				2019		2020	
Fəaliyyətlər	Cavabdeh olan qurumlar	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	H1	H2	H1	H2
TAKP yekunlaşdırılması	Azərbaycan LİQ və TAD məsləhətçiləri	X												
TAKP icrası	Azərbaycan TAŞ və LİQ	X	X	X										
Xüsusi köməyə ehtiyacı olan həssas insanların siyahısının hazırlanması və təsdiqi	Azərbaycan TAD AİYB-in təsdiqi		X Yan. 2017											
TAKP daxil olan təsirə məruz qalmış şəxslərlə kompensasiya ödənməsi razılığının imzalanması (siyahıya alma, bax əlavə1)	Azərbaycan TAD	X	X	X										
KFP-in birinci mərhələ üçün əlavəsinin (əgər bütün ərazilər məlum olarsa tam Əlavənin) hazırlanması və təsdiqi	Azərbaycan LİQ və TAŞ AİYB təsdiqi		X Fev. 2017											
KFP-in və onun 1-ci əlavəsinin icrası	Azərbaycan LAD		X	X	X									
Layihənin I hissəsinin tikilməsi	Azərbaycan				X	X	X	X	X					
İkinci Əlavənin hazırlanması və təsdiqi	Azərbaycan LİQ və TAD AİYB-in təsdiqi				X	X								
İkinci mərhələ üçün nəzərdə tutulmuş əlavənin icrası	Azərbaycan TAŞ					X	X	X						
Layihənin II hissəsinin tikilməsi	Azərbaycan							X	X	X	X	X	X	X

		2016	2017				2018				2019		2020	
Fəaliyyətlər	Cavabdeh olan qurumlar	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	H1	H2	H1	H2
Daxili monitoring	Azərbaytoyol LiQ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Xarici monitoring	Azərbaytoyol LiQ Xarici məsləhətçilər			X				X						
KFP-in yekunlaşdırma üzrə audit	Azərbaytoyol LiQ Xarici məsləhətçilər												X	
Azərbaytoyol tərəfindən həyata keçirilən bütün torpaq alma məsələləri və fəaliyyətləri üzrə aylıq hesabat	Azərbaytoyol LiQ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Azərbaytoyol rüblük hesabatı, AİYB göndərilməsi	Azərbaytoyol LiQ		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Xarici monitoring hesabatları	Azərbaytoyol LiQ Xarici məsləhətçilər			X				X						
Yekunlaşdırma üzrə audit	Azərbaytoyol LiQ Xarici məsləhətçilər												X	

13. MƏLUMATLARIN AÇIQLANMASI VƏ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏR

13.1 KFP-dan əvvəl və onun hazırlanması zamanı məlumat açıqlanması və məsləhətləşmələr

Bu layihə üçün torpaq alma işlərinin planlaşdırılması prosesi 2013-cü ildən başlamışdır. Elə həmin ildə Şəmkir rayonu üzrə siyahıya alma işlərinin əksəriyyəti yekunlaşmışdır. Daha sonra layihə üçün alınmalı ərazilər dəqiqləşdikcə digər rayonlarda, əsasən də Qazax rayonunda 2014-cü ildə siyahıya alma işləri aparılmışdır.

"Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununa əsasən təsirə məruz qalan şəxslər və digər maraqlı tərəflərlə əlaqələrin qurulması torpaq alma prosesinin ilkin mərhələlərindən başlayır. İlkin siyahıya alma məlumatlarının toplanılmasından sonra layihənin keçdiyi inzibati ərazilər üzrə yerli bələdiyyələrin və icra hakimiyyətlərinin köməkliyi ilə Azəravtoyol ictimai iclaslar keçirir. Bu iclaslar barədə məlumat ictimai yerlərdə və ya media vasitəsilə əvvəlcədən açıqlanır. Təsirə məruz qalan şəxslər belə görüşlərə ya birbaşa xəbərdarlıq ya da poçt vasitəsilə məlumatlandırma yolu ilə dəvət edilir. Bu görüşlərdə əsas məqsəd Azəravtoyolun layihə məqsədləri üçün torpaq alma istəyi barədə əhalini məlumatlandırmaq, suallara cavab vermək (xəritə vasitəsilə), torpaq alma və köçürülmənin planlaşdırılması barədə, həmçinin əhalinin sualları və şikayətlərinin necə və hara təqdim edilə biləcəyi ilə bağlı məlumatlandırmaqdır. Əsas məqsədlərdən biri də təsirə məruz qalan şəxslərin hər hansı xüsusi istəyinin olub-olmadığını və təsirlərdən yan keçmək üçün hər hansı bir təklifin mövcudluğunu üzə çıxarmaqdır. Bu görüşlərdən sonra təsirə məruz qalan əmlakların qiymətləndirilməsi və lazımı sənədlərin toplanması məqsədilə yerli qurumların köməkliyi ilə sahə səfərləri və təsirə məruz qalan şəxslərlə fərdi görüşlər keçirilir. Belə görüşlər kompensasiyaların hələ tamamlanmadığı ərazilərdə hal-hazırda davam etdirilir.

Sosial-iqtisadi sorğunun nəticələrindən məlum olur ki, təsirə məruz qalan şəxslər (təsirə məruz qalan əmlakı hələ alınmamış şəxslər) layihə barədə məlumatlıdır və bu məlumatlandırmanın mənbəyi kimi Azəravtoyol/Rayon İcra Hakimiyyəti (62%) və ictimai görüşləri göstərmişdirlər (30%).

KFP-in hazırlanması mərhələsində 2016-cı ilin iyul ayında məsləhətçilərin layihə ərazisinə səfəri zamanı məhdud sayda şəxslə qeyri-rəsmi görüşlər keçirildi. Məsləhətçinin məsləhətləşməsi üçün əsasən yaşayış evindən köçürüləcək (fiziki köçürülmə) və biznes sahəsini itirəcək şəxslər seçildi. Bununla yanaşı, yerli məsləhətçilər tərəfindən 2016-cı ilin oktyabr ayında sosial-iqtisadi araşdırma həyata keçirildi. Buarada da əsas hədəf kütlə evini və biznes sahəsini itirən şəxslər (çünki onlar digər şəxslərə nisbətən daha ciddi təsirlərə məruz qalırlar) oldu. Lakin, bununla yanaşı təkcə torpağı təsirə məruz qalan məhdud sayda insanla da sorğu aparıldı.

13.2 KFP-in tamamlanması və icrası üçün planlaşdırılan məlumatların açıqlanması və məsləhətləşmə tədbirləri

Bu KFP-ı 30 noyabr 2016-cı il tarixində ictimaiyyətə açıqlanacaq və layihə müddətində həmin məkandan saxlanılacaq.

Bu hesabat Azəravtoyolun internet sahifəsində yayımlanacaq (<http://www.azeravtoyol.gov.az>) və kağız versiyaları aşağıdakı ünvanlarda olacaq:

- Azəravtoyol ASC (Bakı Şəhər baş ofisi) [Binəqədi rayonu, Biləcəri qəsəbəsi, R.İsmayilov küç. 2025, Bakı, Azərbaycan, AZ1117]
- Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyəti [AZ5700, Şəmkir, Mirzə Ələkbər Sabir,15]
- Tovuz Rayon İcra Hakimiyyəti [AZ6000, Tovuz, Məşədi Əzizbəyov,2]
- Ağstafa Rayon İcra Hakimiyyəti [AZ0500, Ağstafa şəhəri, Hərif küç.3]
- Qazax Rayon İcra Hakimiyyəti [AZ3500, Qazax, Azadlıq, 78]

Təsirə məruz qalan yeni torpaq sahələri müəyyən olduqdan sonra Azəravtoyol qanunvericiliyin tələbinə əsasən yeni ictimai iclaslar keçirəcək. Cəmiyyət layihə ilə əlaqədar torpaq alma və köçürülmə işləri, həmçinin, müvafiq ictimai iclasların tarixi və yeri barəsində təsirə məruz qalan şəxsləri məlumatlandıracaq. Bundan sonra siyahıya alma fəaliyyəti dövründə və daha sonrakı mərhələlərdə (qiymətləndirmə, sənədlərin toplanması və.s) fərdi görüşlər keçirəcək.

Təsirə məruz qalan yeni torpaqlar barədə məlumatlar müəyyən olunduqdan sonra KFP-in əlavəsi hazırlanacaq və KFP-I üçün təsvir edildiyi qaydada ictimaiyyətə açıqlanacaq.

Təsirə məruz qalan şəxslərlə əlaqənin qurulması kompensasiya verildikdən sonra başa çatmayacaq. Azəravtoyol monitoring məqsədilə, kompensasiya ödənişindən ən azı bir il sonra təkcə torpaq itkisi ilə qzlaşən şəxslərlə, ən azı üç il ərzində isə öz yaşayış yerindən və biznes sahəsindən köçürülməyə məruz qalmış şəxslərlə, həmçinin həssas qrup kimi qeydə alınmış ailələr və şəxslərlə görüş keçirməyə davam edəcək. Burada əsas məqsəd təsirə məruz qalan şəxslərin öz həyat şəraitlərini və ya gəlir mənbələrini layihədən əvvəlki səviyyədə bərpa edib-etmədiklərini yoxlamaqdır.

14. ŞİKAYƏTLƏR ÜZRƏ MEXANİZM

Azəravtoyolun Torpaq Alma Şöbəsi şikayətlərin baxılması mexanizminin idarə olunması da daxil olmaqla təsirə məruz qalan şəxslərlə və Layhənin maraqlı tərəfləri ilə əlaqələrin qurulmasına cavabdehdir. LİQ lazım olduğu təqdirdə şikayətlərə baxma işlərində köməklik göstərir.

Təsirə məruz qalan şəxslərdən və digər maraqlı şəxslərdən torpaqların alınması, köçürülmə, kompensasiya və yardımlarla əlaqədar məlumat, istək, təklif və şikayətlərin qəbul edilməsi və vaxtında, şəffaf şəkildə, əlçatan formada, mədəni və qarşılıqlı hörmət əsasında cavab verilməsi və idarə olunması üçün Şikayət Mexanizmi işlənib hazırlanmışdır.

Şikayətlərin alınmasından sonra 7 gün ərzində Azəravtoyol tərəfindən yazılı şəkildə şikayətin qəbul olduğu təsdiqlənəcək və qəbul olduğu gündən sonra 30 gün ərzində

həll ediləcək və ya düzəliş fəaliyyəti ilə təmin ediləcək. Bütün hallarda şikayətlərin Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanun və qaydalarına riayət edərək məhkəməyə getmək hüququ vardır.

Şikayət üzrə blank formasını KFP-in 13-2 hissəsində izah edildiyi kimi KFP-in açıqlandığı cəmiyyətin internet sahifəsindən (<http://www.azeravtoyol.gov.az>) və yerli icra oranlarının inzibati binalarından əldə etmək olar.

Şikayətlər aşağıdakı əlaqə məlumatları istifadə edilərək Azəravtoyola təqdim edilə bilər:

Cədvəl 14.1 şikayətlərin təqdim edilməsi üzrə əlaqə məlumatları

Məsul şəxs	Arastun Guliyev
Şöbə	Azəravtoyol ASC, Layihə icra Qrupu
Ünvan	Binəqədi rayon., Biləcəri qəsəbəsi, R.İsmayilov küç. 2025, Bakı, Azərbaycan, AZ1117
Telefon	Mob: +994506304659 Tel: +994125997955
E-mail	Arastun.Quliyev@azeravtoyol.gov.az

Tikinti zamanı lazım olan və müvəqqəti alınmasına ehtiyac duyulan torpaqlarla əlaqədar şikayətlərin baxılmasına Podratçı cavabdehlik daşıyır. Yuxarıda qeyd edilmiş mexanizm üzrə Podratçının şikayətlərə baxmaq məsuliyyəti Müqavilənin idarə olunması planına daxil edilə və Azəravtoyol tərəfindən mütəmadi yoxlanıla bilər. Şikayətlərin podratçıya çatdırılmasında məsul şəxs məlum olduqdan sonra onun əlaqə məlumatları Azəravtoyolun internet sahifəsində, Layihə sənədlərində və yerli icra orqanlarının ofislərində elan ediləcək.

15. MONITORINQ VƏ HESABATVERMƏ

15.1 Monitoring

Azəravtoyol bütün köçürülmə təsirləri aradan qaldırılana qədər (daxili monitoring) və Yekunlaşdırma hesabatında müəyyənləşdirilənlər əsasında KFP-in və KFP-in əlavəsinin icrasının monitoringini aparacaq. KFP-in icrasının monitoringini həyata keçirmək və AYİB-a hesabat vermə məqsədilə müstəqil sosial və köçürülmə mütəxəssisi cəlb ediləcək (xarici monitoring).

15.1.1 Daxili monitoring

Azəravtoyol ASC üçün bu KFP-i çərçivəsində daxili monitoring sistemi işləniş hazırlanmışdır və aşağıdakı kimi icra olunacaq:

- Nəzərdə tutulmuş tədbirlərin vaxt qrafikinə uyğun olaraq və KFP-da göstəriləndiyi kimi icra olunduğunu yoxlamaq üçün daxil olan məlumatların və nəticələrin monitoringini aparmaq;
- Nəticə göstəricilərin sosial-iqtisadi sorğu ilə müəyyənləşdirilmiş ilkin şəraitlə müqayisədə necə dəyişdiyini yoxlamaq üçün onların periodik olaraq ölçülməsi

Cədvəl 15.1-də monitoring üçün istifadə ediləcək indikatorların siyahısı göstərilib.

Cədvəl 15.1 Monitoring indikatorları

İndikator	Məlumat mənbəyi	Ölçülmə tezliyi
Daxil olma indikatorları		
Fərdi və qrup məsləhətləşmə iclaslarının sayı, məsləhətləşmə nəticələri	İclasın protokolu Məsləhətçinin hesabatları	Aylıq
Təsirə Məruz qalmış şəxslərin/ev təsərrüfatlarının/biznes sahələrinin sayı, kateqoriyalar üzrə (mülkiyyətçi və ya istifadəçi, rəsmi və qeyri-rəsmi) və təsirin növü (fiziki yerdəyişmə, torpağın itirilməsi, biznes sahəsinin itirilməsi, gəlirin itirilməsi və qeyri-yaşayış sahələrinin itirilməsi)	Siyahiya alma və şikayətlərin qeydiyyatı Qiymələndirmə məlumatı	Aylıq
Təsirə məruz qalan əmlakların sayı və növü (torpaq, qeyri-yaşayış tikililəri, əkin, ağaclar və.s.)	Siyahiya alma Qiymələndirmə məlumatı	Aylıq
Kompensasiya və köçürülmə üzrə ümumi xərcləmələr	Azərbaycanın maliyyə qeydiyyatları	Aylıq
Nəticə indikatorları		
Kompensasiya üzrə müqavilə sayı	Kompensasiya müqavilələrin qeydiyyatı	Aylıq
Həyata keçirilmiş kompensasiya ödənişlərin %-i	Azərbaycanın maliyyə qeydiyyatları	Aylıq
Azərbaycanın tərəfindən əldə olunmuş torpaq sahələrinin sayı	Azərbaycan Respublikası, Əmlak Məsələləri Dövlət komitəsi	Aylıq
Fiziki köçürülmə – şəxslərin sayı/köçürülmüş ev təsərrüfatları, təmin edilmiş köçürülmə yardımları	Siyahiya alma Kompensasiya təklifləri və müqavilələr	Rüblük
Nəticə indikatorları		
Şikayətlərin Baxılması Mexanizmi vasitəsilə daxil olmuş və əhələ həll edilməmiş şikayətlərin sayı və onların artıb-azalma tempi	Şikayətlərin idarə olunması qeydiyyatı	Torpaq alma zamanı aylıq, Tikinti və istifadə zamanı rüblük
Kompensasiya ödənişləri üzrə orta vaxt sərfiyyatı	Kompensasiya razılaşması və ödənişi arasındakı vaxtın ölçülməsi	Aylıq
Kompensasiya tam xərcləri örtürmü?	gəlirlərin və yaşayış şəraitinin itirilməməsini təmin etmək üçün kompensasiyanın adekvat olub-olmadığını araşdırmaq	Yarımillik

İndikator	Məlumat mənbəyi	Ölçülmə tezliyi
Kompensasiyanın istifadəsi	Təsirə məruz qalan şəxslərlə sorğular	Yarımillik
Fiziki köçürülmə – yeni evlərlə razılıq səviyyəsi , layihədən əvvəlki şəraitlə müqayisədə infrastruktur və xidmətlərə çıxış, yeni mebelə, heyvandarlığa və kənd təsərrüfatına investisiya, bostanların yenidən bərpası və.s),	Təsirə məruz qalan şəxslər/ ev təsərrüfatı ilə individual görüşlər Məlumat bazası	Köçürülmədən dərhal sonra və bir il sonra olmaqla ardıcıl ildə iki dəfə
İqtisadi yerdəyişmə – bizneslər yeni məkanlarda yenidən açılıbmı (qismən alınma halında eyni məkanda); gəlir səviyyəsi layihədən əvvəlki şəraitlə müqayisədə, layihədən əvvəlki şəraitlə müqayisədə işçilərin sayı. İşçilər eyni biznes sahəsində yeni məkanda işləməyə davam edirmi, yerdəyişmədən əvvəlki vaxtla müqayisədə maaşları dəyişibmi və necə, köçürülmə nəticəsində mənfi təsirlər olubmu (məs. daha uzun əvəzləmə vaxtı), və.s. Yaşayış bərpası tədbirlərinə ehtiyac varmı, varsa hansı növ tədbirlər.	Biznes sahibləri ilə fərdi görüşlər Təsirə məruz qalan işçilər ilə fərdi görüşlər	Köçürülmədən sonrakı il ildə dörd dəfə olmaqla, birinci ildən sonra iki il ardıcıl ildə bir dəfə olmaqla

15.1.2 Xarici monitoring

Birinci xarici monitoring və qiymətləndirmə özündən əvvəl tamamlanmış torpaq almanın nəticələrini dəyərləndirmək və daha sonra müəyyənləşdirilmiş təsirə məruz qalan torpaq və şəxslər barəsində müvafiq ölçülər (məs. KFP əlavəsinin hazırlanması) götürüldüyünü yoxlamaq məqsədilə 2017-ci ilin ikinci rübündə həyata keçiriləcək. İkinci missiya layihə ilə əlaqədar bütün torpaq alma işləri yekunlaşdırıldıqdan sonra, təxminən 2018-ci ilin birinci yarısında keçiriləcək.

Xarici monitoring mütəxəssisi aşağıdakıları icra edəcək:

- İcra olunmuş fəaliyyətlərin KFP-a uyğunluğunu yoxlamaq.
- Daxili monitoringin nəticələrini təhlil etmək və dəqiqləşdirmək və yaşayış şəraitində və standartında hər hansı diqqət cəlb edən azalmanın olub-olmadığını üzə çıxarmaq. Araşdırma zamanı layihə təsirinə məruz qalmış şəxslərlə və digər maraqlı şəxslərlə görüşlərin keçirilməsi nəzərdə tutulacaq.
- Nəticələrə əsaslanaraq, icranın təkmilləşdirilməsi üçün KFP-da hər hansı dəyişiklik üçün təkliflər vermək.

Azərbaycanın aşağıdakı bacarıqlara malik xarici mütəxəssisləri cəlb edəcək:

- Azərbaycanda sosial inkişaf layihələrində ən azı 5 il iş təcrübəsi olan, mənfi təsirə məruz qalan və / və ya həssas qrupların köçürülməsi və yaşayış şəraitinin bərpası / gəlirlərin bərpası proqramlarının icrası ilə məşğul olmuş şəxslər.

- AYİB, DB, AİB və digər sosial siyasət və standartları ilə birbaşa iş təcrübəsi olanlara üstünlük veriləcək.
- Təsirə məruz qalan şəxslər, milli və yerli icra qurumları, vətəndaş cəmiyyəti də daxil olmaqla geniş spektrə malik maraqlı tərəflərlə iş təcrübəsi olan.
- İngilis və Azərbaycan dilində faydalı iş görmə qabiliyyəti olan.

15.1.3 Yekunlaşdırma üzrə audit

KFP-da (və KFP-in əlavəsində) nəzərdə tutulmuş bütün tədbirlər tam icra olunduqdan sonra və köçürülmə halında son nəticələri müşahidə etmək üçün kifayət qədər zaman keçdikdən sonra yekunlaşdırma auditi həyata keçiriləcək. Yekunlaşdırma auditi evlərin və biznesin köçürülməsindən sonra ən azı 36 ay sonra icra olunacaq. Yekunlaşdırma auditi AYİB ilə razılaşdırma ilə müstəqil köçürülmə eksperti tərəfindən həyata keçiriləcək.

Audit təsirə məruz qalan şəxslərin yaşayış standartlarını bərpa etmək üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin düzgün anlaşıldığını və lazımı qaydada icra olunduğunu müəyyənləşdirəcək. Tədbirlərin qeyri-adekvat olması audit tərəfindən aşkar edilərsə, auditor tərəfindən düzəlişlər üzrə fəaliyyət planı hazırlanmaq məqsədilə vaxt qrafiki və büdcəsi olan fəaliyyətlər tövsiyə ediləcək.

Bütün əlaqədar sənədlərin, daxili və xarici monitoring hesabatlarının nəzərdən keçirilməsi auditə daxildir. Auditorlar, həmçinin, təsirə məruz qalan şəxslərin və maraqlı tərəflərin nümunə qrupları ilə məsləhətləşmə əsasında dəyərləndirmə aparacaqlar.

15.2 Hesabatvermə

Azərbaycan torpaq alma və kompensasiyaların və yardımların verilməsi işlərini gündəlik izləyəcək və mütəmadi olaraq hesabatlar verəcəklər.

Bu sənədin 15.1 hissəsində təsvir edilən monitoring çərçivəsini istifadə edərək Azərbaycan torpaq alma KFP-in icrası müddətində rüblük hesabatlar hazırlayacaq. Bu hesabatlarda kompensasiya və yardım məsələləri, məsləhətləşmələr, danışıqlar və razılaşmalar barəsində məlumatlar, şikayətlərin baxılması mexanizmi və.s barədə məlumatlar öz əksini tapacaq. Yerli qurumların köməkliyi ilə Azərbaycan torpaq alma bütün görüşləri protokollar və şəkillər vasitəsilə sənədləşdirəcək və rüblük hesabatlarla birlikdə AYİB-a təqdim edəcək.

Xarici monitoring və müstəqil sosial və ya köçürülmə mütəxəssislərinin yekun hesabatları həm Azərbaycan torpaq almasına, həm də AYİB-a təqdim edilməlidir. Buarada KFP-in icrası zamanı ortaya çıxan çatışmazlıqları və torpaq alma və köçürülmə ilə əlaqədar təcili mənfi təsirləri, həmçinin bunlara uyğun tövsiyə edilən yaxşılaşdırma tədbirləri xüsusilə üzə çıxarılmalıdır.

Hesabatvermə qrafiki 12.1-də göstərilmişdir.

16. İCRA XƏRCLƏRİ

Köçürmə Planının ehtimal olunan ümumi icra xərcləri 18.670.688 AZN-dir (10.857.576 USD). İcra xərcləri aşağıda verilmiş cədvəldə qeyd olunmuşdur. Cədvəl 16.4

Cədvəl 16. 1. Torpaqların qiymətləndirilməsi

Rayonlar	Kənd təsərrüfatı torpaqları				Yaşayış və biznes torpaqları			
	Ha, AZN-lə	Ümumi ərazi, Ha	Ümumi, AZN	Ümumi. usd	Ha, AZN-lə	Ümumi ərazi, Ha	Ümumi, AZN	Ümumi. usd
Şəmkir	25,200 ⁴	101	2,545,200	1,480,112	60,000	5	300,000	174,459
Tovuz	30,000	95	2,850,000	1,657,362	100,000	4	400,000	232,612
Qazax	30,000	120	3,600,000	2,093,510	100,000	1	100,000	58,153
Ağstafa	30,000	93	2,790,000	1,622,470	100,000	0	0	0
Cəmi			11,785,200	6,853,454			800,000	465,224

Cədvəl 16. 2. Yaşayış evlərinin və yardımçı tikililərin qiymətləndirilməsi

Rayonlar	Yaşayış evləri				Yardımçı tikililər			
	m ² , AZN-lə	ümumi ərazi m ²	Ümumi, AZN-lə	Ümumi. usd	m ² , AZN-lə	Ümumi ərazi m ²	Ümumi, AZN-lə	Ümumi. usd
Şəmkir	300	276	82,800	48,151	200	2,420	484,000	281,461
Tovuz	300	127	38,100	22,156	200	907	181,400	105,490
Qazax	300	342	102,600	59,665	200	1,212	242,400	140,963
Ağstafa	300	0	0	0	200	0	0	0
Cəmi			223,500	129,972			907,800	527,913

Cədvəl 16.3. Biznes tikililərinin qiymətləndirilməsi

Rayonlar	Biznes tikililəri				Digər tikililər (hasarlar)			
	m ² , AZN-lə	ümumi ərazi m ²	Ümumi, AZN-lə	Ümumi. usd	m ² , AZN-lə	Ümumi ərazi m ²	Ümumi, AZN-lə	Ümumi. usd
Şəmkir	250	2,000	500,000	290,765	55	7,646	420,530	244,551
Tovuz	250	1,185	296,250	172,278	55	3,071	168,905	98,223
Qazax	250	0	0	0	55	1,821	100,155	58,243
Ağstafa	250	0	0	0	55	0	0	0
Cəmi			796,250	463,044			689,590	401,018

⁴ Şəmkirdə torpaq qiymətləri iki fərqli bələdiyyə qrupları üzrə fərqlidir. Buna görə də orta qiymət istifadə edilərək təxmini büdcə tapıldı.

Cədvəl 16.4. TAKP-in icrasının ümumi qiymətləndirilməsi

No	Başlıqlar	Estimated cost in AZN	Estimated cost in USD
1	Torpaq üçün kompensasiya	12,585,200	7,318,679
2	Tikililər üçün kompensasiya	2,617,140	1,521,947
3	Bitkilər və ağaclar üçün kompensasiya	60,000	34,892
4	Qeydiyyat xərcləri	1,309,600	761,572
5	Təsirə məruz qalmış şəxslərə yardım	60,000	34,892
6	Xarici monitoring və audit	38,500	22,389
7	İcra xərcləri (daxili səyahət, inzibati, kommunikasiya)	150,000	87,230
	Ümumi qiymət	16,820,440	9,781,600
8	Bank xərci (1%)	168,204	97,816
9	Gözlənilməyən xərclər (10%)	1,682,044	978,160
	Cəmi	18,670,688	10,857,576

ƏLAVƏ 1 – Siyahıya alma məlumatları

(şəxsi məlumatlar ehtiva edir, ictimaiyyətə açıqlanmır)

ƏLAVƏ 2 – Sosial-iqtisadi məlumat bazası

(şəxsi məlumatlar ehtiva edir, ictimaiyyətə açıqlanmır)

Əlavə 3 – Kompensasiya dərəcələri

Dolların məzənnəsi: 1 AZN = 0.57 USD

1. Təsirə məruz qalmış torpaqlar üçün kompensasiya Compensation Rates for Affected Land

No	Rayonlar	Kənd təsərrüfatı torpaqlarının qiyməti (AZN/ha), 20% bonus əlavə olunmaqla	(USD)	Yaşayış əraziləri üçün qiymət (AZN/sot **). 20% bonus əlavə olunmaqla Unit	(USD)
1a	Şəmkir (Abbaslı, Aşağı, Seyfəli, Çinarlı, Təzəkənd, Fuzuli, Yeni Həyat, Muxtariyə, Çaparlı, Cırdaxan, Sabirkənd, Zəyəm bələdiyyələri)	20,400	11,860	600	349
1b	,Şəmkir (Şəmkir şəhəri, Əliyaqublu, Dəllər-Cəyir, Düyərli bələdiyyələri)	30,000	17,442	600	349
2	Tovuz	30,000	17,442	1,000	581
3	Ağstafa	30,000	17,442	1,000	581
4	Qazax	30,000	17,442	1,000	581

*1 Ha = 100 sot

** 1 sot = 100 m²

2. Təsirə məruz qalmış tikililər üçün kompensasiya

Tikilinin növü	Vahid qiymət (AZN)	Vahid qiymət (USD)
Yaşayış tikililəri (ev), tikinti materialından asılı olaraq	200-400 AZN/m ²	116-233 USD/m ²
Yardımcı tikililər	200 AZN/m ²	116 USD/m ²
Biznes tikililəri, qeydiyyatda olub olmamasından (rəsmi və ya qeyri rəsmi) və istifadə olunan tikinti materiallarından asılı olaraq	150-300 AZN/m ²	87-174 USD/m ²
Hasarlar, istifadə olunan materialdan asılı olaraq	50-60 AZN/m ²	29-35 USD/m ²